

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

VERSTAAT GIJ OOK, WAT GIJ LEEST?

VRAGEN en OEFENINGEN

OP HET GEBIED DER

NEDERLANDSCHE TAAL,

TEN BEHOEVE VAN

DE VEBSTGEVORDERDE LEERLINGEN EENER LAGERE SCHOOL,

EN VAN

KWEEKELINGEN EN HULPONDERWIJZERS,

DOOR

D. DEKKER,

Hoofdonderwijzer te Beemster.

—+36+—

AMSTERDAM,

SCHALEKAMP, VAN DE GRAMPSEL & BAKKER.

1869.

PB

239

P. 13
239

Verstaat gij ook, wat gij leest?

VRAGEN en OEFENINGEN

OP HET GEBIED DER

NEDERLANDSCHE TAAL,

TEN BEHOEVE VAN

DE VERSTGEVORDERDE LEERLINGEN EENER LAGERE SCHOOL,

EN VAN

KWEEKELINGEN EN HULPONDERWIJZERS,

DOOR

D. DEKKER,

Hoofdonderwijzer te Beemster.

TE AMSTERDAM, BIJ

SCHALEKAMP, VAN DE GRAMPEL & BAKKER,

1869.

De taal van Neêrlands vrijen grond
Schijnt als een vlam in 't duister;
Hoe meer men deze taal doorgrondt,
Te sterker wordt haar luister.

BILDERDIJK.

VOORBERICHT.

Niemand zal ontkennen, dat men met het onderwijs ten doel heeft den leerling zoo ver te brengen, dat hij later zijn eigen onderwijzer kan wezen. Nu behooren goede boeken zonder tegenspraak tot de beste middelen om zich op verderen leeftijd beter bekend te maken met eene menigte zaken, waarvan men op de school om verschillende redenen slechts ter loops of in 't geheel niet heeft hooren gewagen. En niemand, hoe arm of gering ook, behoeft in onzen tijd van dat middel verstoken te blijven. Immers, in elke stad, in ieder dorp van eenige beteekenis bestaat de gelegenheid om tegen eene geringe opoffering lid te worden van eenig leesgezelschap, of zelfs geheel kosteloos boeken uit eene volks-leesbibliotheek ter lezing te ontvangen.

Vanwaar dan 't verschijnsel, dat van die uitmuntende gelegenheid om voedsel voor verstand en hart te ontvangen, nog veel te weinig gebruik wordt gemaakt? Waaraan 't toe te schrijven, dat menig huisvader en jongeling de avonden buitenshuis doorbrengt, liever dan in den schoot van 't gezin een nuttig en onderhoudend boek ter hand te nemen, en zoo doende zich zelve en de zijnen tot nut en zegen te zijn?

Ongetwijfeld moet dit treurige feit daaraan geweten worden, dat men niet verstaat, wat men leest, zich dus spoedig verveelt en 't boek onvoldaan ter zijde legt. En hoe kan 't ook anders? Evenmin toch als men met aandacht en genoeg kan luisteren naar een spreker, die niet begrepen wordt, 't zij omdat hij eene taal bezigt, veel te verheven en te geleerd voor zijne hoorders, 't zij omdat die hoorders zelve beneden 't peil eener gewone verstandontwikkeling staan, — evenmin kan zelfs een vriend van lezen genot smaken in een boek, welks inhoud voor hem in nevelen gehuld is.

Neem een boek of tijdschrift ter hand, onverschillig welk, en gij zult eene menigte woorden en uitdrukkingen vinden, die verklaring behoeven. Maar niet alleen de boeken, die voor volwassenen geschikt zijn, bevatten veel, wat opheldering vereischt, — de leesboeken, die op de school gebruikt worden, verkeerden in 't zelfde geval. En in de school moet men bij den leerling reeds den lust tot lezen opwekken, door hem te doen begrijpen, wat hij leest. Daartoe is het noodig, dat men hem over minder voorkomende woorden en woordverbindingen ondervraagt, dat men hem opmerkzaam maakt op de verschillende beteekenissen die ze kunnen hebben, dat men hem naar de reden vraagt, waarom in dezen of genen zin juist *dat* woord op *die* plaats gebezigd is, enz. enz. Dit doende, zal men flinke lezers vormen, heeft men een der beste middelen tot verstandsontwikkeling aangewend, en zal de leerling later in staat zijn, met vrucht degelijke en nuttige boeken te lezen.

Ontbreekt het den leerlingen dikwijls aan het juiste inzicht in de beteekenis van vele woorden, uitdrukkingen, tropen en andere figuren van onze schoone en rijke taal, — dit is niet zelden ook het geval met Kweekelingen en zelfs met Hulp-onderwijzers. Daarvan kan men zich in de school zelve en op de akte-examens ten volle overtuigen.

Hoe dit gebrek te verhelpen? —

Het werkje, dat ik thans mijnen mede-onderwijzers met bescheidenheid aanbied, heeft de strekking, daaraan mede te werken. Het bevat een aantal vragen en opgaven naar aanleiding van stukken uit onze hedendaagsche en vroegere dichters en prozaschrijvers, terwijl ik ter afwisseling oefeningen gegeven heb ter toepassing van het geleerde in de Nederlandsche spraakkunst.

Dat het zijn weg moge vinden en nut stichten, is mijn hartelijke wensch.

Beemster, November 1868.

D.

Maak zinnen, waarin de volgende woorden achtereenvolgens voorkomen.

1. huis,	timmerman,	metselaar.
2. boomen,	zomer,	bladeren.
3. landman,	graan,	akker.
4. winter,	sneeuw,	ijs.
5. schepen,	zeilen,	stroom.
6. herder,	schapen,	heide.
7. molens,	water,	polders.
8. jongens,	knikkers,	tohen.
9. weiden,	gras,	klaver.
10. soldaten,	geweren,	sabels.

Geef de verschillende beteekenissen op, welke de volgende zelfst. nw. kunnen hebben:

kool, muil, boezem, golf, kruk, haan, pad, baai, klomp, traan, prent, slot, graaf, val, vel, stof, kooi, pot, lot, slag.

Beproof eens of gij woorden kunt samenstellen, waarin de volgende stamwoorden staan:

goed, moed, prijs, boek, huis, wijs, mes, koe, pen, boom, mond, bloed, weg, kom, wind, bloem, hoop, vol, zaak, zin.

Schrijf op uwe lei 25 samengestelde woorden, met opgave van de betekenis, b.v.:

Stoomboot. — Eene *boot* of een vaartuig, dat door middel van *stoom* in beweging gebracht wordt.

Kunt gij de beteekenis van deze samengest. woorden wel opgeven?

boezemvriend, vaderland, pekelharing, poolster, stemvork, trekschuit, schermbloem, raddraaier, belhamel, matglas, tuighuis, steunpilaar, kettingkogel, brandklok, stapelplaats.

Zeg, welke van de volgende werkwoorden gelijkvloeiend of ongelijkvloeiend zijn:

leven, sterven, zingen, bidden, slapen, werken, draaien, drijven, halen, melken, spinnen, gaan, bloeien, kruipen, eten, vliegen, helpen, vergaderen, kloppen, rijden, timmeren, luisteren, zwemmen, zwerven, malen, bakken, kennen, naaien, schrijven, loopen, blijven, nemen, vallen, ondergaan, drukken, praten, drinken.

Waarom kunt gij zien of een werkwoord gelijkvloeiend of ongelijkvl. is?

Waarom zijn de volgende werkwoorden onregelmatig? willen, kunnen, moeten, mogen, weten, zullen, durven, gaan, staan, doen, zijn, hebben, plegen, koopen, werken, zoeken, brengen, denken, dunken.

Vul in de volgende zinnen 't ontbrekende aan :

1. God spijst de vogelen, maar.....
2. Wij moeten geregeld de school bezoeken, anders.....
3. Ik heb mijne ouders lief, want.....
4. Jan heeft straf verdiend, omdat.....
5. Hij heeft zijne taak volbracht, en.....
6. Johanna heeft een prijs ontvangen, omdat.....
7. Wij leven niet om te eten, maar.....
8. Ik geloof niet, dat.....
9. Pieter wenscht gaarne te weten, of.....
10. In den winter is het koud, doch.....

Geef eens eene korte uitlegging van de volgende spreekwoorden :

1. Als de eene hand de andere wascht, worden ze beide schoon.
2. Met kleine lapjes leert de hond leër eten.
3. Men moet niet verder willen springen, dan de stok lang is.
4. Het oog van den meester maakt de paarden vet.
5. Veel koeien, veel moeien.
6. Vrienden in den nood, vierentwintig in een lood.
7. Een enkele leeuwerik maakt nog geen voorjaar.
8. 't Zijn niet allen koks, die lange messen dragen.
9. De kruik gaat zoolang te water, totdat zij breekt.
10. Een ezels stoot zich geen tweemaal aan denzelfden steen.

Geef het meervoud op van onderstaande woorden;
rede, lende, ra, majoor, luitenant, kok, bruidegom,
eega, merrie, maat, spit, oom, inleg, Noorman, En-
gelschman, gelid, staatsman.

Maak de volgende woorden op tweeerlei wijze meervou-
dig, en geef de beteekenis op der beide meervoudsvormen:
water, vader, reden, middel, letter, knecht, heiden, he-
mel, been, blad, kleet.

Welk verschil in beteekenis ligt er tusschen de vol-
gende woorden?

beten — beeten.	hoopen — hopen.
beren — beeren.	kooper — koper.
delen — deelen.	slooten — sloten.
degen — deegen.	koolen — kolen.
gene — geene.	rooken — roken.
helen — heelen.	pooten — poten.
lenen — leenen.	hooren — horen.
rede — reede.	rooven — roven.
reden — reeden.	sloopen — slopen.
weken — weeken.	toonon — tonen.
wezen — weezen.	loogen — logen.

Jan gaat morgen voor de eerste maal naar school.

Leg in bovenstaanden zin achtereenvolgens den nadruk

op de woorden: Jan, morgen, eerste, school, — en schrijf dan tevens zinnen op, die juist het tegengestelde uitdrukken.

Ontleed den volgende zin.

De tijd van Frederik Hendrik mag naar waarheid de gulden eeuw der letteren en kunsten genoemd worden.

Geef tevens op in welken naamv. de zelfst. nw. staan, die er in voorkomen, en waarom.

Wat is hier de beteekenis van 't woord *gulden*?

Tot welke soort van woorden behoort het dus?

1. Mijn vader kwam de kamer binnen.

2. Morgen gaan vader en moeder uit.

3. Zoodra ik in de school kom, ga ik bedaard op mijn plaats zitten.

4. Er loopt eene rat op den zolder.

5. Onze kat gaat reeds den trap op, om de rat te vangen.

6. Zoekt gij naar uw boek? Het ligt onder uwe lei.

7. In den winter gaat de zon vroeg onder.

Welke *voorzetsels* en *bijwoorden* treft gij in deze 7 zinnen aan?

Schrijf zinnen op, waarin de volgende woorden eerst als *bijv. nw.* en vervolgens als *bijwoorden* voorkomen.

1. barsch, 2. frisch, 3. vriendelijk, 4. mooi, 5. beleefd,
 6. getrouw, 7. wijs, 8. trotsch, 9. ernstig, 10. duidelijk.
-

Welk verschil in beteekenis bestaat er tusschen de volgende woorden?

grootte — grootheid.

hoogte — hoogheid.

laagte — laagheid.

Wat hebt gij op het volgende aan te merken?

1. Het is verboden om niet met sneeuwballen te gooien.
 2. Vloeken! neen, dat wil ik nooit niet doen.
 3. Ik heb er niets geen berouw over.
 4. Gerrit had op de kermis slechts maar 5 centen in zijn zak.
 5. Wie kan mij beletten, dat ik mijne centen niet versnoep?
 6. Niemand kan verhinderen, dat de rivierdijken niet doorbreken.
-

Zeg eens, wat in de volgende uitdrukkingen en zinnen de cursief gedrukte woorden beteekenen:

1. Weêr zinkt de *dagtoorts* neder.
2. Het *nachtfloers* bedekte de aarde.
3. 's *Levens lente* duurt zoo kort.
4. Hij is een man *in den winter zijns levens*.
5. Daar komt de *kiel* met goud belaân.

6. Twee *bodems* zijn genoeg en luttel wakkre mannen.
7. Het moordend *staal* ontviel aan zijne hand.
8. Wij zijn *onder één dak* groot gebracht.
9. Hij werd *in 's aardrijks schoot* geborgen.
10. De boot werd met tien *koppen* bemand.

Welke beteekenis hebben de volgende uitdrukkingen?

1. Een vriendelijk dak.	8. Een donderend hoezee.
2. Een stalen vuist.	9. Een tastbare logen.
3. Het zilte nat.	10. Een laffe aardigheid.
4. De gulden middelweg.	11. Een zoete slaap.
5. Een duister vermoeden.	12. Zuur verdiend loon.
6. Een schreeuwend onrecht.	13. Een bittere teleurstelling.
7. Een wakkere gast.	14. Een hopelooze onderneming.

Beproef eens om 't volgende vers van Borger in proza over te brengen en de aangewezen uitdrukkingen nader te verklaren.

Noem hij deze aarde *een hof van Eden*

Die altijd mocht *op rozen gaan*:

Ik wensch geen stap terug te treden

Op de afgelegde *levensbaan*.

Ik reken ieder dag gewonnen

Met moeite en tranen doorgesloofd,

Goddank, mij draaiden boven 't hoofd

Reeds meer dan *vijf en dertig zonnen!*

De tijd rolt als deez' bergstroom voort!

Druk zacht mijn *dooden*, lijkgesteente!
 En dek ook eerlang mijn gebeente,
 En 't *overschot*, dat mij behoort.

Waartoe dienen de *voegwoorden*?

In de volgende zinnen komen voegwoorden voor; wijs ze aan, en zeg, wat er op hun gebruik valt aan te merken.

1. Joost gaat nu reeds vijf jaren ter school, ofschoon hij nog niet eens de tafel van vermenigvuldiging kent.
2. 't Zal nog wel drie maanden duren eer onze nieuwe woning klaar is; zoodat we ons oude huis wel kunnen afbreken.
3. In den zomer is het warm; daarom gebruiken wij in den winter eene kachel.
4. Klaas zingt valsch, maar hij leest eentonig.
5. Als tweemaal twee vier en driemaal drie negen is, dan is stellig vier even en negen oneven.
6. Omdat er tusschen Amsterdam en Haarlem een spoorweg ligt, doet de voorzichtige Hein de reis altijd met de trekschuit.
7. Al ben ik nog maar een kind, dat nog weinig weet, toch moet ik nog veel leeren.
8. Laat ons eten en drinken en vroolijk zijn, want morgen sterven wij misschien.
9. De kabeljauw is een zeevisch; ook wordt hij gedroogd en heet daarom stokvisch.

10. Onze meid wascht de kleéren zeer schoon; hoewel zij den naam heeft van zindelijk te zijn.
-

Is er op de juiste plaatsing der woorden in de volgende zinnen ook iets af te dingen?

1. Zijn linkerbeen heeft onze Kornelis bezeerd.
 2. De onvoorzichtige Piet heeft gebroken al de eieren, die waren in het mandje.
 3. Moeder gaf Anna een mooie pop, die gisteren jaar was.
 4. De dappere Gerrit rookt reeds eene sigaar, die nog geen zeven jaar oud is.
 5. Die ondeugende Frits bespote de menschen, die liepen langs de straat, onlangs.
 6. Het is geweest Jan van Schaffelaar, die te Barneveld sprong uit den toren.
 7. De boekdrukkunst heeft uitgevonden in 't jaar 1428 Laurens Koster te Haarlem.
 8. God, die machtig is en goed, verzorgt al zijne schepselen.
 9. Karel, die te laat kwam een halfuur in de school, had loopen te spelen op den weg.
-

Stel zinnén te zamen, waarin de volgende woorden in geregelde volgorde voorkomen.

1. aarde, plant, jaar, zon.
2. vaderland, ingesloten, Noordzee, Duitschland.

3. duinen, beschermen, land, Noordzee.
4. koophandel, zeevaart, bronnen, Nederland.
5. rivieren, bergen, zoet, zee.
6. wolken, dampen, zee, bovenlucht.
7. kruistochten, boekdrukkunst, beschaving, volken.
8. kinderen, leeren, spel, nuttig.
9. jaar, verdeeld, weken, dagen.
10. mieren, luiaard, wegen, wijs.

Geef eene beschrijving van het paard. Maak daartoe gebruik van de volgende punten:

1. tot welke soort van dieren 't behoort.
2. zijne gedaante en kleur.
3. zijn voedsel.
4. waartoe 't paard gebruikt wordt. *a.* door den landman. *b.* door den soldaat. *c.* door den koetsier. *d.* door den sleper; en door nog anderen.
5. waar men de beste en fraaiste paarden vindt.
6. in Amerika paarden in den natuurstaat.
7. 't paard is ook nuttig na zijn dood.

Ziet gij er kans toe, om wat hier volgt te verklaren?

A ^o .	H. E. G.	N. B.
b. v.	H. M.	Ned.
c. a.	H. H. M. M.	n. l.
circa.	ib. of ibidem.	N. N.
Co. of Comp.	id. of idem.	O. L.
cts.	jl.	o. a.
d. i.	Jr.	pct.

Dr.	kub.	pag.
e. k.	ll.	st. of sint.
enz.	L. st.	t. a. p.
etc.	m. a. w.	T. T.
fol.	Mr.	t. w.
franco.	N.	ulto.
gl, of gld.	N ^o .	Z. M.

Zie hier eenige vreemden woorden, die bij 't spreken en in geschriften dikwijls gebruikt worden. Geef er zóo mogelijk eene verklaring van.

Absentie.	Acceptatie.	Accuraat.
Abuis.	Accijns.	Acte.
Actief.	Album.	Archief.
Adhaesie	Allooi.	Aristocratie.
Ad interim.	Amice.	Aspirant.
Adjunct.	Amnestie.	Atelier.
Ad patres.	Annexatie.	Axioma.
Ad rem.	Apocrijph.	Auctie.
Agent.	Appèl.	Adio = Adieu.

1. Hij stort, en eensklaps stijgt de kreet
2. Van 't overkropt gevoel,
3. En schatert eer men 't wil of weet,
4. En weérkaatst in den poel.
5. Hij stort, en zinkt met klont en kluit
6. En vindt in 't slijk den dood,

7. Maar schitterend stijgt zijn eer er uit,
8. Geweld en wrok te groot.
9. Hij stort, en op zijn grafgesteent',
10. Zoo ver het weêrzijs heugt,
11. Is de eerste Hoeksche traan geweend
12. Om Kabeljauwsche deugd.

H. TOLLENS Cz.

1. Wien bedoelde de dichter in dit lied?
2. Wat verstaat gij door *overkropt gevoel*?
3. En wat is nu *de kreet van 't overkropt gevoel*?
4. Wie slaakten dien kreet, volgens den dichter?
5. Welke beteekenis heeft de 3de versregel?
6. *Zijne eer stijgt schitterend uit het slijk*. Wat wil dat zeggen?
7. Wie oefenden geweld uit en tegen wien koesterden zij wrok?
8. Hadden zij daar reden toe?
9. Waarom moet de inhoud der vier laatste regels niet letterlijk opgevat worden?

Verklaar de volgende uitdrukkingen.

1. Een helder verschiet.	10. Een gouden eeuw.
2. Een boos opzet.	11. Een stevige maaltijd.
3. Een onbepaald vertrouwen.	12. Bijtende spot.
4. Een taai geduld.	13. Lachende velden.
5. Een scheve beoordeeling.	14. Een schitterend lot.
6. Een kort besluit.	15. Een stoorloos geluk.
7. Een traag verstand.	16. Een eenig verschijnsel.

8. Een helsch bedrog. 17. Een blakende welstand.
9. Een ernstig voornemen. 18. Een snedig gezegde.

Hebben onderstaande woorden eenerlei beteekenjs?

berijden en bereiden.	bed en bet.
lijden " leiden.	boud " bout.
bij " bei.	dog " doch.
pijl " peil.	nog " noch.
hij " hei.	fiool " viool.
ijk " eik.	gelag " gelach.
rijs " reis.	graad " graat.
gerij " gerei.	koud " kout.

Sneeuw is een democraat en nivelleur; sneeuw maakt geen onderscheid tusschen personen en rangen.

Zij dwarrelt tegen den neus eener schoone dame aan, en durft den warmen jas van een groot heer bedekken. Zelfs dringt zij weleens door tot de harten der menschen en hoopt zich daar op tot een kleinen Mont-Blanc. Maar gelukkig zijn er ook harten, die zij niet naderen kan zonder oogenblikkelijk te smelten.

Mr. C. VOSMAER, *Vonken uit den haard.*

1. Wat is een democraat? En wat is een nivelleur?
2. Waarom wordt nu de sneeuw een democraat en nivelleur genoemd?
3. Maken de menschen ook geen onderscheid tusschen rangen en personen?

4. Zou 't niet wenschelijk wezen, dat alle menschen aan elkander gelijk waren in rang en in bezittingen?
5. In welke opzichten staan alle menschen toch gelijk?
6. Wat is de Mont-Blanc?
7. Waar vindt de sneeuw gelegenheid om zich op te hoopen?
8. Wat beteekent nu de uitdrukking: De sneeuw hoopt zich in sommige harten op tot een kleinen Mont-Blanc?
9. En welke menschen zijn 't, wier harten de sneeuw bij hare nadering oogenblikkelijk doen smelten?

Geef de verschillende beteekenissen op, die de volgende werkwoorden kunnen hebben, en maak dat door voorbeelden duidelijk.

1. vorderen.	6. vieren.
2. teekenen.	7. uitrusten.
3. trekken.	8. betrekken.
4. uitvoeren.	9. teren.
5. beslaan.	10. uitleggen.

Kunt gij uwe goedkeuring hechten aan de volgende sluitrede?

Bedelaars zijn arme menschen.

De blinde Klaas is een bedelaar.

Dus is de blinde Klaas een arm mensch.

Ook aan deze?

Bedelaars zijn arme menschen.

De blinde Klaas is een arm mensch.

Dus is de blinde Klaas een bedelaar.

Hoe denkt gij over de volgende sluitrede?

Dieven moeten gestraft worden.

De luie Govert is een dief.

Dus moet de luie Govert gestraft worden.

En wat zegt gij van deze?

Dieven moeten gestraft worden.

Karel wordt gestraft.

Dus is Karel een dief.

Hebt gij op de volgende ook iets aan te merken?

Alle bollen zijn ronde lichamen.

De ring is een rond lichaam.

Dus is de ring een bol.

Waar schuilt de fout in de volgende sluitrede?

Het linnen wordt geweven.

Katoen is geen linnen.

Derhalve wordt het katoen niet geweven.

Is deze dan beter?

Onoplettende kinderen maken weinig vorderingen.

Onze Hans maakt weinig vorderingen.

Derhalve is onze Hans een onoplettend kind.

Geef de punten van overeenkomst en van verschil op tusschen een hond en eene kat.

Handel op dezelfde wijze met een stoel en eene tafel.

Ingelijks met een mes en eene vork.

Ook met de turf en de steenkolen.
Eindelijk met de koffie en de thee.

Schrijft gij waaggeld of waageld, hoofddeel of hoofdeel, drukkunst of drukunst, voorrecht of voerecht, winddeur of windeur, schrijffout of schrijfout, melkkan of melkan, schenkan of schenkan, kookketel of kooketel, kerkklok of kerklok, peillood of peilood, heilloos of heiloos, looppad of loopad, en waarom doet gij dat?

Zeker kunstenaar had eens een fraai beeld vervaardigd. Hij stelde dat voor ieder ten toon, om te vernemen, wat de voorbijgangers er van zouden zeggen. Een schoenmaker die 't beeld ook bekeek, maakte aanmerking op 't schoeisel dat het droeg. De beeldhouwer haastte zich om zijne fout te herstellen. Den volgenden morgen evenwel kwam de schoenmaker terug. Hij zag dat 't schoeisel nu was, zoo als 't wezen moest. Maar nu begon hij aanmerkingen te maken op den vorm van 't been. —

Had de schoenmaker recht om zijne aanmerkingen op 't schoeisel te maken? Was hij ook bevoegd om over den vorm van 't been te oordeelen? Met welk spreekwoord denkt gij, dat de kunstenaar hem terecht wees?

Welk onderscheid bestaat er tusschen een *kunstenaar* en een *kunstenmaker*? tusschen een *opmerking* en een *aanmerking*? tusschen een *molenaar* en een *molenmaker*?

tusschen een *landman* en een *landsman*? tusschen *aardwerk* en *aardewerk*? tusschen *zinloos* en *zinneloos*?

Verklaar de beteekenis der onderstaande woorden:

huisklok	en klokhuis.	boomvrucht	en vruchtboom.
huiswerk	" werkhuis.	bloemscherin	" schermbloem.
huisschilder	" schilderhuis.	huisraad	" raadhuis.
huisvader	" vaderhuis.	melkkoe	" koemelk.
wagenspoor	" spoorwagen.—	haardvuur	" vuurhaard.

De werkwoorden *beginnen*, *vergeten* en *volgen* worden in den volm. verl. tijd nu eens met *hebben*, dan weder met *zijn* vervoegd. Geef daarvan voorbeelden.

Hoe dikmaals wordt er in de stad
 Een zake kwalijk opgevat;
 Maar zoo er kwam een handig man,
 Die slimme wegen rechten kan,
 Zie, dikmaals na een kleinen keer,
 En vond men straks geen hinder meer.

J. CATS.

1. Wanneer wordt een zaak *kwalijk* opgevat?
2. Worden de zaken alleen in de *steden* kwalijk opgevat?
3. Waarom zou Cats dan toch gezegd hebben *in de stad*?
4. Wat verstaat men door *een handig man*?
5. Wat zijn *slimme wegen*?
6. Maar wat beteekent *slim*, als men spreekt van *slimme vossen*?

7. En wat is een slimme jongen?
8. Wat wil 't zeggen: *slimme wegen te rechten*?
9. Noem 't onderwerp uit den zin, die in de twee eerste versregels vervat is.
10. Plaats dat onderwerp nu vooraan in dien zin.

Beproof eens om achter de volgende Zelfst. Nw. één of meer woorden te voegen, die gelijke of bijna gelijke beteekenis hebben.

spijs	schip	kracht.
geluk	knecht	zwaard.
vlijt	armoede	moed.
vaderland	vaart	gewicht.
storm	vreugde	weg.
hulp	soldaat	afbeelding.

Maak door voorbeelden duidelijk, welke diensten 't woord *alleen* in de volgende zinnen verricht.

1. God alleen is almachtig.
2. Alleen op Donderdag vaart Fop naar Amsterdam.
3. Jan durft des avonds alleen eene boodschap doen.
4. Mijn broeder gaat alleen naar Haarlem.
5. Mijn zuster alleen gaat op reis.

1. Een levendig geweervuur.
2. Een bezwaard geweten.
6. Een kernachtig gezegde.
7. Het gekrookte riet.

3. Kokend schuim. 8. Knagend zelfverwijt.
 4. Een zilveren toon. 9. Eene schoone toekomst.
 5. Een treurig sterfgeval. 10. Een gewetenloos bedrieger.
- Geef van bovenstaande uitdrukkingen de beteekenis op.
-

Plaats vóór de volgende werkw. 't voorvoegsel *ont*, en geef van de daardoor nieuw gevormde werkwoorden de beteekenis op. Laat 't uit de voorbeelden, die gij bijbrengt, blijken, dat gij hunne beteekenis vat.

Breken, bijten, binden, branden, doen, duiken, gaan, halen, heffen, houden, kleeden, kluisteren, knoopen, kurken, laden, leenen, loopen, moeten, pakken.

Wat onderscheid bestaat er tusschen:

rooven	en ontrooven.	rukken	en ontrukken.
vluchten	en ontvluchten.	spruiten	en ontspruiten.
branden	en ontbranden.	stelen	en ontstelen.
kapen	en ontkapen.	waken	en ontwaken?
-

Zins-ontleding.

Iedere winternacht brengt een ijsdek, dat de winterzon slechts moeilijk weer vernielen kan. —

Woord-ontleding.

Met breed opgeslagen pluimen zit de musch treurig en stil op de goot. —

Beschrijving van den Winter.

1. Overgang van den herfst op den winter. 2. Korte, gure dagen. 3. De koude wordt al strenger. 4. Het water wordt ijs. 5. Sneeuw bedekt de velden. 6. Winter-vermakelikheden. 7. IJs en sneeuw hebben hun nut. 8. Armoede in den winter. Liefdadigheid. 9. Vertrek van den winter.

Wij vogels vliegen, warm gedost,
Gerust van tak tot tak.

De hemel schaft ons drank en kost;
De hemel is ons dak.

VONDEL.

Wat beteekent 't woord *hemel* in den 3^{en}, en wat in den 4^{en} regel? Welk woord zouden wij in de plaats van *schaft* kunnen stellen? In welken naamval staat 't woord *vogels*, en waarom? En 't woord *ons*?

Van vrijheid is hier (in mijne woning, zegt de Huisvader) spraak noch schrift,

Maar wèl wordt zij genoten,

Door kleinen en door grooten. N. BEETS.

Kunt gij mij zeggen, hoe zoo iets mogelijk is?

Wat beteekenen de uitdrukkingen: „Tijd is geld” en „Kennis is geld”? En „Kennis is macht”?

Kunt gij de beteekenis van de volgende woorden opgeven?

volksblad	volksmenigte	volksstam.
volksdichter	volksmennet	volksstem.
volksleider	volksschool	volksverhuizing.
volkswil	volksvooroordeel	volksvermaak.
volksvljht.		

Vorm zinnen, waarin de onderstaande woorden achtereenvolgens voorkomen.

1. Maurits, jaar, stad, verrast, turfschip.
2. April, 1572, den Briel, ingenomen, Watergeuzen.
3. Karel V, 1555, Brussel, regeering, Filips.
4. 1795, Willem V, waardigheid, Scheveningen, Engeland.
5. Batavieren, 100, Duitschland, Waal, Gelderland.
6. Romeinen, 50, Cesar, verbond, oorlogen.
7. Willem II, 1256, Hoogwoud, Westfriezen, begraven.
8. 1830, Belgen, Oranje, Leopold, Koning.

Breng de onderstaande spreekwijzen in zinnen te pas.

Met man en mais. Boven perk en paal. Schot en lot. Lief en leed. Recht en slecht. Vroom en vroed. Op leven en dood. Op stel en sprong. Door dik en dun. Kind noeh kraai. Geld en goed. Wind en weer. Bont en blauw. In nood en dood.

Hebben de bijv. nw. *hard*, *zwaar*, *valsch*, *sprekend* en *rond* hier overal dezelfde beteekenis?

1. De steen is hard. 2. Zijn lot is hard. 3. Die roode kleur is hard. 4. De tonen uit de trompet zijn hard.

1. Het lood is zwaar. 2. Zijn stem is zwaar. 3. Hij heeft eene zware verkoudheid gevat. 4. Er rustte eene zware verdenking op hem.

1. De kat is valsch. 2. Dat geluid was valsch. 3. Deze stelling is valsch. 4. Die balans is valsch.

1. Hij is het sprekend evenbeeld zijns vaders. 2. Dit orgel heeft een sprekend front. 3. Zie hier het sprekend bewijs voor mijne beweering. 4. De gelijkenis is sprekend.

1. Ik zal u een rond antwoord geven. 2. De bal is rond. 3. Die matroos is een ronde vent. 4. Eene ronde som.

Wanneer gebruikt gij 't voegwoord *omdat* en wanneer *opdat*?

Geef van elk 5 voorbeelden.

Wanneer moeten wij gebruik maken van 't vergelijkende voegwoord *als*, en wanneer bezigen wij *dan*?

Geef van elk 5 voorbeelden.

Breng elk van de volgende woorden in een goeden volzin te pas.

aanval	inval	uitval.
toeval	voetval	waterval.
bijval	sneeuwval	muizenval.

Welk	doel	heeft	de	spin,	wanneer	zij	een	web	maakt?		
"	"	"	"	kat,	"	"	op	den	loer	ligt?	
"	"	"	"	uw	vader,	"	hij	u	bestraft?		
"	"	"	"	uwe	moeder,	"	zij	't	beslag	gereed	
									maakt?		
"	"	"	"	de	landman,	"	hij	zijn	akker	bezaait?	
"	"	"	"	de	jager,	"	"	op	de	jacht	gaat?
"	"	"	"	"	vogelaar,	"	"	in	't	bosch	zijne
									netten	spant?	

Welk doel had van Schaffelaar, toen hij uit den toren te Barneveld sprong?

Welk doel had van Speijk, toen hij den brand in 't kruit stak?

Welk doel had Napoleon toen hij in 1812 naar Rusland trok?

Beantwoord al deze vragen met een volledigen zin.

Welk onderscheid is er tusschen een *goed* vorst en een *goede* vorst, een *oud* burgemeester en een *oude* burgemeester? Een *gemeen* soldaat en een *gemeene* soldaat? Een groote handelaar een groot handelaar en een groot-handelaar?

Wanneer zeggen wij: Er liggen *veel* appels in den kelder; en wanneer *vele* appels?

Gewoonlijk zegt men: Er hangen *veel* peren aan dien boom. Zou 't ook kunnen gebeuren, dat men zeggen moest: *vele* peren?

Hebt gij ook iets aan te merken op de plaatsing der teekens in 't volgende versje van P. C. Hooft?

Wanneer als d'aarde van, des ruwen winters plaagen,
En zijn ontijdigh koudt, omhelzen wordt ontslaagen,
Gevoelt zij in haar hart, oprekenen de schier,
Heel uitgedoofde kracht, van haar begraven vier.

1. Welke woorden spellen wij thans anders?
2. Tot welke soort van woorden behoort *schier*?
3. Kent gij een woord, dat dezelfde beteekenis heeft?
4. Waarom is 't woord *vier* in dit vers geen telwoord?
5. Welk woord zou uit den 1^{en} regel kunnen worden weggelaten?
6. Waarom?

Stel zinnen te zamen, waarin de volgende bijw. uitdrukkingen voorkomen.

Te huis, te land, ter zee, te paard, te sloop, te koop, te huur, ter leen, te kijk, te zoek, te berge, te rade, te leur, te recht, ter dege, ten laatste.

Geef eene korte uitlegging van deze spreekwoorden.
In het land der blinden is éénoog koning.

Alle dingen hebben twee handvatsels.

't Komt op geen turfje aan, als men in 't veen is.

Als 't getij verloopt, moet men de bakens verzetten.

De druiven zijn zuur, zei de vos.

Schrijf samengest. Zelfst. nw. waarvan 't eerste lid een Zelfst. Nw., een Bijv. nw., een Telwoord een Werkw., of een Bijwoord is. Zoo mogelijk van iedere soort een tiental.

Toon in zinnen aan, dat gij de beteekenis der onderstaande werkwoorden verstaat.

vinden, bevinden, uitvinden, ondervinden.

zoeken, bezoeken, uitzoeken, onderzoeken.

halen, behalen, aanhalen, verhalen, onthalen.

houden, aanhouden, uithouden, onderhouden, behouden.

Gij, die u in dit groote wout,
 Dat is, hier in de werelt houd,
 Weet dat 'et niet al vrienden sijn
 Die op u lacchen na den schijn;
 Maar houd, dat onder soet gelaet
 Schuylt dikmael niet als eygenbaet,
 Of dat ook onder soete jok

Wel somtijdts steekt een oude wrok.

1. Wie, denkt gij, is de dichter van deze verzen?
2. Schrijf ze op de lei, maar gebruik de tegenwoordige spelling.

3. Wat beteekent 't woord *houd* in den 2^{den}, en wat in den 5^{den} regel?
4. Voor welke woorden zoudt gij andere in de plaats zetten?
5. Wat is "*soete jok*"? Wat is een "*soet gelaet*"?
6. Waarmede wordt de wereld wel eens meer vergeleken dan met een groot woud?
7. Wat wil de dichter ons in deze verzen leeren?

Waarom schrijven we:

kurketrokker	en	kurkenmandje.
pijpedop	"	pijpenlade.
pennemes	"	pennenkoker.
hoededoos	"	hoedenmaker.
mutsebol	"	mutsenmaakster.
paardekop	"	paardenmarkt.
haneveer	"	hanengevecht.
messescheede	"	messenmaker.
druivepit	"	druiventros.
brilleglas	"	brillenslijper.
mollevel	"	mollenval.
hertebeest	"	hertenjacht.

Wanneer plaatst men 't voorvoegsel *her* voor een werkwoord? Voor welke werkw. kunt gij *her* niet plaatsen? Waarom niet? Schrijf 25 werkw. op, en beproef of er *her* voorgeplaatst kan worden.

Kent gij de beteekenis der volgende woorden?

Wanbedrijf, wanbetaling, wangedrag, wangunst, wan-
hoop, wanklank, wanorde, wansmaak?

De mensch, van ware deugden leeg,

En vol van sotten lust,

Hem zelfs en andren in de weeg,

Vermoord sijn eygen rust. CAMPHUYZEN.

1. Wanneer is de mensch *van ware deugden leeg*?
2. Wat zijn *ware deugden*?
3. Wanneer is iemand *zich zelven en anderen in den weg*?
4. Hoe kan men *zijn eigen rust vermoorden*?
5. Schrijf bovenstaand versje volgens de spelling, die wij thans volgen.
6. Kunt gij den hoofdzin uit dit vers noemen?
7. Hoevele en welke afhankelijke zinnen treffen wij hier aan?

Hoor ginds in 't dal der lammren zacht geblaas,
De kudde scheert het donzig kleed der heide,
Het moedig ros draaft in de klaverweide,
Terwijl het rund den donkren stal verlaat,
De luchtstroom draagt de liefelijkste geuren.

Elk ochtenduur brengt nieuwe schoonheid aan.

Uit de „Vergeet mij niet,” 1861.

1. Wat verstaat gij door het *donzig kleed der heide*?
2. Wat beteekent nu die geheele 2de regel?

3. Welk dier wordt met *het moedig ros* bedoeld?
4. Waardoor worden de liefelijke geuren veroorzaakt, die door den luchtstroom gedragen worden?
5. Welke nieuwe schoonheden brengt elk ochtenduur aan?
6. Welk jaargetijde wordt in dit vers bezongen?

Plaats achter deze woorden dezulke, die juist eene tegenovergestelde beteekenis hebben.

bezig.	dom.	hoogmoedig.
aardig.	duur.	handig.
aandachtig.	dwaas.	hoekig.
brandbaar.	duister.	lankmoedig.
buigzaam.	fraai.	lustig.
bar.	frisch.	laf.
blijde.	gaar.	loom.
beleefd.	guur.	krom.
lief.	lastig.	moedig.
helder.	treurig.	standvastig.
zuiver.	zuinig.	zwaar.
glad.	hol.	eerbiedig.

Reisvertellingen, dat zijn geen vertellingen *op* reis, maar vertellingen *over* de reis.

Is dat dan niet hetzelfde?

Waarin verschillen de woorden *rusteloos*, *ongerust* en *onrustig* van elkander, en waarin komen ze overeen?

Wat beteekent 't woordje *met* in den volgenden zin?

Bij velen begon zich reeds iets van die verachting te vertoonen, welke meest alle verraders, *met* dat men hen niet meer noodig heeft, plegen te ondervinden.

En wat beteekent hier 't woord *plegen*?

Weet gij ook wat eene zinspreuk is?

„Ik zal handhaven,” was en is nog de zinspreuk der Vorsten uit het Huis van Oranje-Nassau.

„De tijd en ik zijn twee,” was de zinspreuk van Philips II.

„Nu of nooit,” was de zinspreuk van Lodewijk van Nassau.

„Branden is het sieraad van den oorlog,” was die van Maarten van Rossum.

„Peut être, d. i. misschien,” was de zinspreuk van Hendrik van Brederode.

Zoudt gij uit deze zinspreuken ook iets kunnen opmaken omtrent 't karakter van de personen, die ze bezigden?

Plaats elk van de volgende werkwoorden in een zin.

Drinken — drenken, zitten — zetten, liggen — leggen, denken — dunken, kennen — kunnen, vallen — vellen.

Welke beteekenissen heeft 't woord *eenig* in de volgende zinnen?

Wees zoo goed en leen mij *eenig* geld.

Johan was de *eenige* zoon van brave ouders.

Dit boekwerk is *eenig*.

In welke van onderstaande woorden ligt 't denkbeeld van *waar* — 't tegendeel van *onwaar* — opgesloten?

Waarachtig, waardig, voorwaarde, waarlijk, gewaarworden, waarschuwen, waarheid, waarschijnlijk, waarzeggen, onwaarde, geldswaarde, verwaarloozen.

Zijn er ook bij, waarin 't denkbeeld van *waarde* of *waardig* voorkomt?

Geef eene verklaring van wat hier volgt.

Mijne ziel beeft.

Mijn hart krimpt ineen.

Het hoofd duizelt mij.

Zijn oog rustte op 't portret
zijner moeder.

Hij stond als aan den grond genageld.

Welk verschil merkt gij op in de twee volgende zinnen?

1. Zorgvuldig heeft zij ons kinderen opgepast.

2. Zorgvuldig heeft zij onze kinderen opgepast.

In welken naamval staan *ons* en *kinderen* in den 1sten zin, en in welken nv. staan *onze* en *kinderen* in den 2den zin?

Het huisje was klein; het eenige venster stond scheef; de deur was heel laag, en het rieten dak had beter kunnen zijn; maar zij had er ten minste een woning aan. Zij had er een fraai uitzicht over de zee, die met al hare macht over den dijk sloeg. Al spatte het zoute schuim

dikwijls over het gansche bitter kleine huisje, het stond er nog, toen hij, die de steenen er toe gegeven had, er niet meer was. ANDERSEN.

Wijs in het bovenstaande de bijv. naamw. en bijw. aan

Er zijn er, die in dat geval anders zouden gehandeld hebben.

Wat is het eerste *er* voor een woord en wat het tweede?

Hoe vindt gij dezen zin? Zoudt gij het gebrekkige er in ook kunnen verbeteren?

Weinige kennissen hebbende, zelden uitgaande, en daarenboven van de opbrengst zijner landerijen levende, had mijn buurman overvloedig tijd om zich zelf met 't onderwijs en de opvoeding zijner kinderen te belasten.

Tracht het volgende te verklaren.

1. Gezond verstand.	6. Degelijke kennis.
2. Angstige zorg.	7. Een voorbeeldeloze ijver.
3. Stil genot.	8. Nijpend gebrek.
4. Een voorbarig oordeel.	9. Een vruchtbaar onderzoek.
5. Een onuitputtelijke bron.	10. Wijze spaarzaamheid.
-

Maak zinnen, waarin de volgende werkwoorden voorkomen.

óndergaan, ondergáán, ónderhouden, dóorloopen, doorlóopen, ónderhalen, onderhálén, ónderleggen, onderléggen, óverstromen, overstróomen, óverdrijven, overdrijven, óvergieten, overgieten, óverkomen, overkómen, óverladen, overláden, óverleggen, overléggen, vóorkomen, voorkómen.

Is 't hetzelfde of ik zeg: Daar ligt brood, daar ligt een brood, daar ligt het brood? Jan koopt koek, Jan koopt een koek, Jan koopt den koek? Ik roep dokter, ik roep een dokter, ik roep den dokter?

Nauw had de kikvorsch uitgesproken, of er gierde een ooievaar door de lucht; ook was er al een troep jongens op de been, die met vrij wat gerucht uit school kwamen en 't regelrecht op hem aanhielden.

Wat beteekenen in dezen zin de volgende woorden: nauw, uitgesproken, gierde, gerucht en aanhielden? Kommen deze woorden weleens in eene andere beteekenis voor?

Van welk geslacht is 't woord *been*? Moest er dan niet staan op *het* been?

Welke verschillende beteekenissen heeft 't woord *vuur* in de volgende zinnen?

Hier verkoopt men water en *vuur*.

De beschuldigde verdedigde zich met *vuur*.

Vele soldaten zijn nog nooit in 't *vuur* geweest.

En wat beteekenen de volgende woorden, die met *vuur* zijn samengesteld?
 vuurpijl, vuurroer, vuurbaak, vuursteen, vuurproef, vuur-
 scherm, vuurtang?

Heeft 't werkwoord *slaan* in onderstaande zinnen overal dezelfde beteekenis?

De voerman *slaat* de paarden.

De klok *slaat*.

De onvoorzichtige jongen *slaat* uit het venster.

En verklaar nu ook nog de volgende woorden:
 beslaan, aanslaan, inslaan, uitslaan, overslaan, ontslaan,
 doorslaan.

Aanvankelijk dorst de mensch, hoewel hij meer bedreven,
 Reeds kielen had gebouwd, nooit verr' *de kust begeven* :

Hij vreesde 't onafzienbre en buldrend *element*,

Gelijk een kind verschrikt voor 't geen zijn oog niet kent.

Dan, toen hij met beleid op 's *hemels trans* mocht staren,

En tevens starrenkunde aan wiskunst leerde *paren*,

Acht gaf op zonnestand, op *jaargetijden keer*,

Der golven boezem peilde, en lette op wind en weer:

Toen dorst hij 't bruisend nat doorklieven en beteuglen,

Door 't *onvolmaakt gestel van 's vaartuigs breede vleuglen* ;

Toog heen tot handelwinst, en voerde langs de baan

Der *halfgekende zee uitheemsche* schatten aan.

Verklaar de curcief gedrukte woorden en uitdrukkingen
 in bovenstaande verzen.

Merkt gij ook eenig verband op tusschen de beteekenis van:

Band	en verbinden.	denken	en aandachtig.
wonen	" gewoonlijk.	mogen	" mogelijk.
last	" lastig.	sluiten	" sleutel.
treffen	" voortreffelijk.	lang	" lengte.
waar	" beweren.	buigen	" beugel.
weg	" bewegen.	hangen	" hengel.
gaarne	" begeeren.	breed	" uitbreiden.
midden	" middag.	rijden	" ridder.
weten	" bewustheid.	raad	" beraadslagen.
mijn	" gemeenschap.	lam (bijv. nw.)	" belemmeren.

Ons huis staat tusschen de school en tusschen de kerk. Hoeveelmaal moeten we in dezen zin 't voorzetsel *tusschen* gebruiken, en waarom?

1. De burgemeester leeft op een grooten voet: hij is een vermogend man.
2. Onze ouders hebben aanspraak op onze liefde en achting: zij verzorgen ons van onze jeugd af aan.
3. Die man wordt naar de gevangenis gebracht: hij heeft zich aan diefstal schuldig gemaakt.
4. Jan kwam gisteren buitengewoon vroolijk uit de school te huis: hij had den eersten prijs gekregen.
5. Grootmoeder trakteert van daag op wafelen: zij is jarig.
6. Pieter is treurig: zijne goede moeder is gestorven.

7. Alle weldenkende Nederlanders vereeren de nagedachte-
nis van Prins Willem I: hij is de grondlegger hunner
vrijheid geweest.
8. Wacht u voor onmatigheid: zij is de oorzaak van vele
ongesteldheden.

Waarom is in deze zinnen gebruik gemaakt van het
dubbelepunt?

Welk voegwoord zoudt gij hier kunnen gebruiken?

Welk teeken moet gij in dat geval bezigen?

Wanneer wordt 't dubbelepunt ook geplaatst?

Ontleed den volgende zin.

Hem, die zich anders vertoont dan hij is, noemt men
een valschaard of veinschaard.

Welke verschillende beteekenissen geeft het aangewezen
geslacht aan de volgende zelfst. nw?

post,	m en v.	patroon,	m en o.
morgen,	m " o.	streek,	m " v.
maat,	m " o.	loods,	m " v.
hof,	m " o.	drop,	m " o.
das,	m " v.	kamp,	m " o.
want,	v " o.	slaap,	m " v.
deel,	v " o.	bot,	v " o.
bal,	m " o.	vorst,	m " v.

Verklaar de beteekenis van de volgende vreemde woorden,

Cabriolet.	Capitulatie.	Certificaat.
Cachet.	Cargadoor.	Chemie.
Cadeau.	Carillon.	Cipier.
Cahier.	Catalogus.	Circulatie.
Canapé.	Centraal.	Colporteur.

Noem eens 10 zelfst. nw. die voor geen meervoud, en 6, die voor geen enkelvoud vatbaar zijn.

Waarom kan 't zelfst. nw. *gebergte* wel meervoudig worden gemaakt en 't woord *gevogelte* niet?

Noem 10 zelfst. naamw. die nu eens al, dan weder niet in 't meervoud kunnen voorkomen, en geef daarvan de reden op.

Voeg achter de volgende werkwoorden één of meer andere, die daarmede in beteekenis vrij wel overeenkomen.

Begrijpen.	meenen.	lasteren.
gissen.	loopen.	praten.
dragen.	uitvinden.	verbazen.
maken.	afbeelden.	verstaan.
vluchten.	bedriegen.	zien.
aantoonen.	luisteren.	verzamelen.
breken.	schreien.	slepen.
bestrafen.	werken.	verdienen.

De taal van Neêrlands vrijen grond
 Schijnt als een vlam in 't duister;
 Hoe meer men deze taal doorgrondt,
 Te sterker wordt haar luister.

1. Over welke taal spreekt de dichter hier?
2. Moeten wij onze taal de *Nederlandsche*, de *Nederduit-*
sche of de *Hollandsche* noemen?
3. Waarom staat vóór 't woord *grond* 't bijv. nw. *vrijen*?
4. Wat wil 't zeggen, dat *onze taal als eene vlam in 't*
duister schijnt?
5. Wanneer *doorgrondt* men eene taal?
6. Beproof nu eens om den 3^{en} en 4^{en} regel van dit
versje in proza over te brengen?
7. Waarom heeft de dichter hier 't woord *luister* gebruikt?

Moeten wij schrijven: Neêrlands taal of Neêrlandsch taal?
 Hollands duinen of Hollandsch duinen?
 Utrechts dom of Utrechtsch dom?
 Alkmaars beleg of Alkmaarsch beleg?

Men zegt wel: Haarlems omstreken, maar niet: Haar-
 lems linnen. Waarom niet?

Welk verschil in beteekenis bestaat er tusschen de vol-
 gende woorden?

Berijden en bereiden.	lijden	en leiden
bij	vermijden	„ vermeiden.
blij	wij	„ wei.

ijk	" eik.	wijden	" weiden.
lij	" lei.	wijt	" weit.
pijl	" peil.	zijde	" zeide.
rijk	" reik.	zijl	" zeil.
rijs	" reis.	hij	" hei.

Welk woord is *wat* in de volgende zinnen?

Wat doet die jongen daar ginds?

Als iemand verre reizen doet, dan kan hij *wat* verhalen.

Wat is Amsterdam een volkrijke stad!

Schaam u *wat*, Gerard!

En welk woord is *eens* hier?

Eens was er een Keizer, die bijna niets anders deed, dan vliegen vangen en martelen.

Dat is *eens*, maar nooit weer.

Frederik kan nog niet *eens* samentellen.

Mag ik uw vergrootglas ook *eens* gebruiken?

Kareltje! zing nu 't volkslied nog *eens*.

Over die zaak zijn de geleerden 't nog niet *eens*.

Vul in de volgende opgaven 't ontbrekende aan.

1. Ik weet, dat.....
2. Jan meent, dat.....
3. Pieter denkt, dat.....
4. Vader gelooft, dat.....
5. Joost zegt, dat.....
6. Ik bemerk, dat.....
7. Anna hoopt, dat.....
8. Mijne ouders hopen, dat.....
9. Meester verhaalt, dat.....
10. Onze

meid beweert, dat..... 11. De goede God wil, dat..... 12.
 Gijs ontkent, dat..... 13. Onze melkboer vertelt, dat.....
 14. Moeder wenscht, dat..... 15. Grootvader verwacht,
 dat..... 16. De baas begeert, dat..... 17. De kapitein beveelt,
 dat..... 18. De luie Dorus erkent, dat..... 19 Jan hoort,
 dat..... 20. Mijn zusje ziet, dat.....

Stel zinnen te zamen, waarin de volgende werkw. voor-
 komen.

Dienen, bedienen, toedienen, aandienen.

Geven, begeven, vergeven, overgeven, uitgeven.

Wijzen, bewijzen, aanwijzen, afwijzen, uitwijzen.

Valt er ook iets aan te merken op deze advertentiën en
 opschriften op uithangborden?

Jan Meelbloem Fransche broodbakker.

Aardappelen 25 cents de 5 kop te koop.

Stok- en Zoutevisch, Kastanjes, Sienasappelen en Oegsters
 bij het honderd.

Zout in het groot, en klein te koop.

Lakens, linnens en gemaakte manskleederen in alle soorten.

De Wed. J. Blom en Zoon, Houtkoopers.

G. Kalf, Slagter en Vleeschhouder.

Jan

Best brood

- en

koek bakker.

Op 't uithangbord voor zekere bakkerij staan allerhande soorten van brood geschilderd, en daaronder: De gezonde Apotheek.

-
1. Zijne plannen werden den bodem ingeslagen.
 2. Zijne plannen werd den bodem ingeslagen.
 3. Zijnen plannen werd de bodem ingeslagen.
- Welke van deze 3 zinnen is zonder fouten geschreven?
Ontleed dien zin eens. In welken naamval staan *plannen* en *bodem*?

Bestaat er verschil tusschen onderstaande werkwoorden?

Bleeken	en verbleeken.	erkennen	en herkennen.
wijzen	" verwijzen.	zoeken	" uitzoeken.
zweeren	" bezweeren.	zwijgen	" verzwijgen.
wenschen	" verwenschen.	luisteren	" beluisteren.
zwellen	" verzwelgen.	zakken	" verzakken.

Welke van de volgende woorden drukken eene deugd, welke eene ondeugd uit?

uithuizigheid.	valsheid.	woekerzucht.
medelijden.	grilligheid.	minzaamheid.
verkwisting.	gierigheid.	beschaafdheid.
wispelturigheid.	gehoorzaamheid.	wrevel.
werkzaamheid.	trotschheid.	treurigheid.
vroomheid.	rechtvaardigheid.	speelzucht.

dronkenschap. onderdanigheid. hulpvaardigheid.

Weet gij, wat een *noodzakelijk kwaad is?*

Kunt gij aantonen, dat er werkelijk zoodanig kwaad bestaat?

De paarden *trekken* zware lasten.

De zwaluwen *trekken* naar het Zuiden.

Mijne zuster heeft een fraaien prijs *getrokken*.

De thee staat al een half uur te *trekken*.

In bovenstaande zinnen komt 't werkw. *trekken* in vier beteekenissen voor. Hebben de volgende werkw. ook meer dan ééne beteekenis?

, Voorschrijven, verzetten, stemmen, afnemen, afzetten, verzekeren.

Schrijf 5 zinnen op, waarin 't woord *maar* als voegwoord, en 3 andere, waarin 't als *bijwoord* gebruikt wordt.

Wanneer zegt men dat iemand *opgewonden* is?

En wat is een *opgewonden* uurwerk?

Is er onderscheid tusschen *opwinden* en *ophijtschen*?

Schrijf 10 woorden, die met 't woord *wind* zijn samengesteld.

Men noodzaakte hem, hem over te geven, en verklaarde

hem, dat hij hem gelukkig mocht rekenen, dat de Koning hem slecht strafte, door hem zijn hooge rang bij het leger af te nemen.

Schrijf dezen zin zonder fouten op de lei.

In welke verschillende naamv. wordt hier 't woord *hem* gebruikt?

1. Ik zag en hoorde hem.
2. Ik zag en hoorde hem niet.
3. Ik zag hem, maar hoorde hem niet.
4. Ik zag noch hoorde hem.

Welk verschil bestaat er tusschen deze 4 zinnen?

Waarom is in den 1^{en}, 2^{en} en 4^{en} zin slechts eenmaal, en in den 3^{en} zin tweemaal gebruik gemaakt van 't woord *hem*?

Toon in zinnen aan, dat 't woord *waar* als *zelfstnw.*, als *bijv. naamw.* en als *bijwoord* voorkomen kan.

Welke beteekenissen heeft 't woord *leven* in de volgende uitdrukkingen?

1. Wij *leven* niet om te eten, maar wij eten om te *leven*.
2. Frits! wat maakt gij weder een *leven*!
3. In dit boek *is* het *leven* van de Ruiters beschreven.
4. Ons *leven* duurt zoo kort.

Vorm 5 zinnen waarin 't woord *zelf*, en 5 andere, waarin 't woord *zelfs* voorkomt.

Moeten we schrijven: zelfmoord of zelfsmoord, zelfopoffering of zelsopoffering, zelfbedrog of zelsbedrog, en waarom? Verbuig nu eens: ik zelf, hij zelf en zij zelve.

Verklaar de volgende uitdrukkingen.

1. Een tijdelijk doel.	6. Eene aanzienlijke menigte.
2. Eene tweede natuur.	7. Een levendig gesprek.
3. Losse gedachten.	8. Een beperkt aantal.
4. Invallende gedachten.	9. De gezonken moed.
5. Eene eigendunkelijke handelwijz.	10. Onze eerste plicht.
-

Waarom hebben de bijv.nw. sneeuw wit, gitzwart, ijskoud, goudgeel, loodzwaar, lijnrecht, beendroog en volmaakt geen vergrootende en overtreffende trap?

Zegt en schrijft men toch niet weleens volmaakter, o. a. in Een volmaakter staat, en "Door oefening volmaakter?"

Men spreekt van het *siddrend* woud, het *zwijgend* woud, het *eeuwenheugend* woud; wanneer doet men dat?

Kunt gij nog andere bijv.naamw. vóór 't woord *woud* plaatsen? Voeg er dan tevens bij, wanneer men *die* bijv. naamw. bezigt?

Breng de volgende versregels in proza over, en maak zooveel mogelijk gebruik van uwe eigene woorden.

De zon, die eeuwiglijk beloofde aan 't zwerk te pralen,

Bekort al meer haar loop, rijst spade, om vroeg te dalen,
De damp en nevels, die haar gloeiend oog verslond,
Verdikken zich alom, doorweeken reeds den grond.

LOOTS, de Mensch.

Wat beteekenen de volgende uitdrukkingen?

Zijne piek schuren.

Iemand den voet lichten.

De plaat poetsen.

Den tijd uitkopen.

Zich het brein spitsen.

De gebeurtenissen vooruit-

De beest spelen.

loopen.

De maan omfloerst haar zachten luister,

Geen star dringt door de nevelen door:

Wie wijst, in 't somber nacht'lijk duister

Den matten wand'laar 't moeilijk spoor?

Hij ziet, door steilte en klip omgeven,

Zijn voet gestuit aan 's afgronds rand,

Wie leidt hem 't pad naar 't vaderland,

Het einddoel van zijn rustloos streven?

GOEVERNEUR.

1. Breng den eersten regel van dit vers in proza over.
2. Waarom is in den 2^{den} regel 't eerste woord *door* een voorzetsel, en 't tweede een bijwoord?
3. Wat is een *matte wandelaar*?
4. Wat beteekent hier 't woord *spoor*? Wordt 't nog in andere beteekenissen gebruikt?
5. Wanneer is iemand *door steilte en klip omgeven*?

6. Wat is een *afgrond*? In welken naamv. staat dat woord hier?
7. Wat is een *einddoel*?
8. Wat verstaat gij door *rust'loos streven*?

Wat is een man van karakter, een man van invloed, een man van de wereld, een man zonder beginselen, een man naar Gods harte?

Wat verstaat gij door *het nieuws van den dag*? door *makers van een anderen stempel*?

Wat is *zwak* voor een woord in onderstaande zinnen?

1. Jan heeft een leelijk *zwak*: hij kan niet nalaten, kwaad van anderen te spreken, 2. Vlijtig werken is zijn *zwak* niet. Welke beteekenis hecht gij aan den 2^{den} zin?

-
1. Wanneer spreekt men van *theorie en praktijk*?
 2. Wat zijn *kwade praktijken*?
 3. Wat zijn *winstgevende praktijken*?
 4. Wat is *eene geneeskundige zaak met veel praktijk*?
 5. Wat is een *praktisch man*?
 6. En wat een *praktisch middel*?

Welk verschil bestaat er tusschen *eene eigenschap* en *eene hoedanigheid*?

Noem eene *eigenschap* en eene *hoedanigheid* van een bal, een dobbelsteen, eene spons, een paard, eene planeet, eene pen, een luchtbal, een vogel, een visch, een zoogdier, een regenboog, een mes, een troffel, een kers, een aardappel, een vlok, eene lijn?

Welke beteekenissen heeft 't woord *post*? En wat zijn *voorposten*, *lastposten* en *eereposten*?

Schrijf nu nog eenige samengestelde zelfst. naamw. op, waarin *post* 't omschrijvende of bepalende lid is, b. v. *postpapier*.

De waarheid, schoon verkracht, en laat zich niet bederven,
 De waarheid, schoon gewond, en kan toch nimmer sterven,
 De waarheid richt zich op, al is het iemand spijt,
 De waarheid is van ouds een dochter van den tijd;
 De waarheid, wat men doet, en is niet in te dwingen,
 Al zou de felste rots in duizend stukken springen:
 De waarheid borrelt uit gelijk een zonneshijn,
 De waarheid, hoe het ga, wil niet begraven zijn.

J. CATS.

-
1. Zoudt gij met weinige woorden kunnen zeggen, wat de dichter ons in deze regels leeren wil?
 2. Wat beteekent de uitdrukking: *al is het iemand spijt*?
 3. Wat wil 't zeggen, *dat de waarheid eene dochter van den tijd is*?

4. Waarom noemt hij de waarheid geen *zoon* van den tijd?
5. Is *indwingen* en *bedwingen* hetzelfde?
6. Wat zoudt gij kunnen zeggen in plaats van de *felle* rots?
7. Welk woord is *schoon* in den 1sten en 2^{den} regel?

Welk woord is *al* in de volgende zinnen?

1. *Al* mijne vrienden boden mij hunne hulp aan.
- 2. *Al* is de leugen nog zoo snel, de waarheid achterhaalt haar wel.
3. Daar komt de storm *al* opzetten.
4. Heer! Gij weet mijn zitten en mijn opstaan! Gij kent van verre mijne gedachten! Als er nog geen woord op mijne tong is, zie Heer! Gij weet het *al*.

1. Wanneer plaatst men achter den stam van een gelijkvloeiend werkwoord in den onvolm. verl. tijd den tijdsuitgang *de*, wanneer *te*? 2. Wanneer krijgt 't verl. deelw. van zoodanig werkw. eene *d*, wanneer eene *t*? 3. Hoe verklaart gij nu, dat men toch zegt en schrijft:

Ik verhuis*de* en ik ben verhuis*d*.

Ik geloof*de* " ik heb geloof*d*.

Ik vrees*de* " ik heb gevrees*d*.

Ik beproef*de* " ik heb beproef*d*.

4. Maar welke onregelmatigheid merkt gij thans op in de spelling van 't verl. deelw. *geweest*?

Beproof eens, om van de volgende werkw. zelfst. n.w. te vormen.

1. Gunnen, 2. kunnen, 3. geven, 4. komen, 5. vangen,
6. ontvangen, 7. vinden, 8. zingen, 9. springen, 10. helpen,
11. drinken, 12. klinken, 13. aanbieden, 14. slaan,
15. gaan, 16. noemen, 17. staan, 18. tellen, 19. knijpen,
20. grijpen.

Wat kan men zeggen in plaats van *onschadelijk, onstrafbaar, onduldbaar, ontelbaar, ontrouw, onpeilbaar?*

Beteekent *oneerlijk* ook hetzelfde als *eerloos*?

Mij is het zoet door 't bosch te dwalen,
 Waar de eenzaamheid mijn komst begroet,
 En de onderschepte zonnestrallen
 Door 't loof der beuken nederdalen
 En dartel spelen voor mijn voet.
 Mij is het zoet de steedsche kluisteren
 Te ontvluchten onder 't eikengroen,
 Om, bij het onophoud'lijk fluisteren
 Der bladertongen, toe te luisteren
 Naar 't afscheidslied van 't herfstsaizoen.

Ned. Mag.

1. Kan de *eenzaamheid* ons begroeten, zoals een *vriend* ons begroet?
2. Wat moeten wij dan door dat gezegde verstaan?
3. Wat zijn *onderschepte zonnestrallen*?

4. Wat verstaan we door 't *dartel spelen* der zonnestralen?
 5. *Steedsche kluisteren*, wat zijn dat hier?
 6. Hoe kan men die kluisters ontvluchten?
 7. Wat kan men zeggen voor 't *fluisteren der bladertongen*?
 8. Wat zijn *bladertongen*, en waarom geeft de dichter ze hier juist *dien* naam!
-

Geef van de volgende werkw. de *tegengestelde beteekenis* op.

1. Toestemmen, 2. geven, 3. vriezen, 4. komen, 5. waken.
 6. ontwaken, 7. blijven, 8. prijzen, 9. sparen, 10. besparen,
 11. loopen, 12. beminnen, 13. winnen, 14. werken,
 15. tegenwerken, 16. doen.
-

Zegt en schrijft gij:

Een lekker stukje kaas	of	Een stukje lekkere kaas.
Een heerlijke emmer met melk	"	Een emmer met heerlijke melk.
Een kostelijke mand met vruchten	"	Een mand met kostelijke vruchten.
Een goed glas wijn	"	Een glas goede wijn.
Een hartig stuk vleesch	"	Een stuk hartig vleesch.
-

- Bedenk 4 woorden, waarin 't denkbeeld van *binden*, 6, waarin dat van *tellen*, 5, waarin dat van *spreken*, en 7, waarin dat van *breken* ligt opgesloten.
-

Welke beteekenis heeft 't werkwoord *laten*, in de volgende zinnen?

1. Wij moeten het kwade *laten*, en het goede doen.
2. *Laat* uw boek daar maar liggen.
3. De meester *laat* de kinderen lezen.
4. Heemskerk *liet* voor Gibraltar 't leven.
5. De geneesheer zal mijn vader *laten*.
6. Gisteren avond *liet* de nachtegaal zich hooren.

In 't verleden

Ligt het *heden*,

In het *nu*, wat worden zal.

Tot welke soort van woorden behooren hier *heden* en *nu*?

Waartoe dienen de *betrekkelijke voornaamwoorden*?

Ontleed de volgende zinnen, en wijs de betr. voornw. aan.

1. De man, die gisteren liep te bedelen, was vroeger welgesteld.
2. De steur, dien ik gezien heb, woog minstens honderd pond.
3. Het meisje, dat hare ouders verloren heeft, woont thans in het weeshuis.
4. De les, die wij morgen moeten kennen, is moeielijk.
5. Het jongetje, dat ik dezen morgen een appel gaf, is bijna geheel blind.
6. God, die wijs is en goed, zorgt voor al zijne schepselen.
7. Ik kende den heer, dien wij ontmoetten, reeds lang.

8. De postbode bezorgde ons eerst heden den brief, dien mijn vader reeds vóór drie dagen verzonden had.
 9. De kersen welke grootmoeder ons zond, hebben heerlijk gesmaakt.
 10. De zwaluw is een vogel, die ons in den herfst verlaat.
-

In welke van de volgende woorden ligt het denkbeeld van *raden*, d. i. *raadgeven* opgesloten?

Raadgeving, huisraad, raadhuis, raadplegen, verraad, voorraad, raadsel, raadsheer, raadsman, raadsvergadering, onraad, raadzaam, ontraden, beraad, afraden, krijgstraad.

Kent gij de beteekenis van onderstaande woorden?

Bagage, bagatel, bajonet, bajert, bandiet, barometer, barricade, bazar, basis, barrière, blokkade, bombardement, braceletten, brillant, bruto, brutaal, budget, bureau, buste. — Cachet, cahier, calangeeren, capaciteit, cargadoor, carillon, caroussel, cascade, cement, certificaat, chef, chemie, chirurgijn, circa, collectie, commensaal, commies, compagnie, compleet.

Vul in de volgende zinnen het ontbrekende aan.

1. Toen mijn vader op reis ging,.....
2. Toen mijn broeder soldaat werd,.....
3. Toen meester van morgen in school kwam,.....
4. Toen het koren in bloei stond,.....
5. Toen de slager ons vleesch bracht,.....
6. Toen het

eergisteren zoo hevig donderde,..... 7. Toen de Koning in Amsterdam kwam,..... 8. Toen Piet Hein de Zilvervloot veroverd had,..... 9. Toen Leiden door de Spanjaarden belegerd werd,..... 10. Toen Napoleon naar Elba verbannen was,..... 11. Toen Karel de Groote leefde,..... 12. Toen mijn zusje jarig was,..... —

Ja, kakelbont en lomp van vorm
 Was 't schip, waarop de groote vaderen
 Den zee-orkaan en d' oorlogstorm,
 Met lachend voorhoofd zagen naderen.

Maar eeuwig groen is 't lauwerblad,
 Dat ze op die ruwe bodems plukten,
 En rijk als Peru's grond de schat,
 Die ze eens aan Oost en West ontrukken.

H. A. MEIJER, de Boekanier.

-
1. Wat verstaat gij door *kakelbont*?
 2. Wanneer is een ding *lomp van vorm*?
 3. Wordt hier met *'t schip één* enkel schip bedoeld?
 4. Wie waren *de groote vaderen*, en waarom worden zij *groot* genoemd?
 5. Wat beteekent de uitdrukking: *met lachend voorhoofd*?
 6. *Lauwerbladeren plukken*: Wat wil dat zeggen?
 7. En dit: *'t lauwerblad is eeuwig groen*?
 8. Waarom worden de schatten, die door de vaderen

aan Oost en West ontruikt werden, vergeleken met
Peru's grond?

9. Welke taalfout ziet gij in den laatsten regel?

Verklaar de volgende uitdrukkingen.

1. Een scherpe grenslijn.	6. Een doornig pad.
2. Een doordringende blik.	7. Een geldig bewijs.
3. Een getrouw geheugen.	8. Zwarte ondankbaarheid.
4. Een schitterend verleden.	9. De dorre handen.
4. Een denkbeeldig voordeel.	10. Hollé klanken.
-

Schrijf zinnen op, waarin blijkt, dat de woorden *wanneer*, *waar* en *toen* als *bijwoorden* en ook als *voegwoorden* kunnen voorkomen.

Tot welke soort van voegwoorden behooren ze dan?

Verdeel onderstaande voegwoorden in soorten.

En, maar, of, omdat, opdat, ofschoon, daarom, echter, gelijk, mits, derhalve, voordat, zoodra, dewijl, wijl, doch, hoezeer, tenzij, zoodat, nogtans, overmits, dan, zoo, ondertusschen, toch, edoch.

Wat zijn stamwoorden, afgeleide en samengestelde woorden? Schrijf 25 stamwoorden op.

Vorm van elk der volgende achtervoegsels twee afgeleide zelfst. naamwd.

aar, aard, age, and, de, dom, te, el, elijn, ling, er, es,

enaar, eel, heid, ier, ij, ik, in, ing, je, ke, m, nis, schap, sel, sem, st, ster, t.

Vorm van elk der volgende achtervoegsels twee afgeleide bijv. naamwd.

achtig, áchtig, baar, el, en, haftig, ig, eng, lijk, loos, sch, zaam.

Vóór ons ligt de Noordzee, die haar witgetopte golven voortjaagt naar het strand, waar zij tuimelend in schuim spatten, om eindelijk op den vlakken oever machteloos weg te sterven.

Er is eene tooverkracht, die het hart overweldigen en den voet kluisteren kan, in het eentonig geklots der baren, als zij breken op het strand. En wat herinneringen worden voor ons Nederlanders niet opgewekt, als wij den polsslag hooren van den oceaán — van de zee, die onze vaderen, door hen te oefenen en te harden in den strijd tegen de elementen, van een hoop visscherlui tot een volk maakte, dat den toon dorst geven in Europa.

F. NAGTGLAS, een bezoek aan Walcheren.

1. Welke werkw. hebben dezelfde of bijna dezelfde beteekenis als *voortjagen*?
2. Waarom is 't werkw. *voortjagen* hier zoo juist gekozen?
3. Wat verstaat gij door *het wegsterven der golven*?
4. Bestaat er verband tusschen *wegsterven* en *sterven*?
5. Wat is een *tooverkracht*?
6. In het eentonig geklots der baren ligt een toover-

kracht, die het hart overweldigen en den voet kluisteren kan. Wat is dat?

7. Wat beteekent de uitdrukking: De golven breken op het strand?
8. Is *breken* hier onzijdig of bedrijvend, en waarom?
9. Wat verstaat gij door *den polsslag van den oceaan*?
10. Wat beteekent *harden*?
11. Wat bedoelt de schrijver met *de elementen*?
12. Heeft 't woord *elementen* niet nog eene andere beteekenis?
13. De matrozen zingen: Het water is *ons* element. Is dat waar?
14. Is het water ook *een* element? Waarom niet?
15. Had de schrijver hier niet even goed 't woord *vischerlieden* als *visscherlui* kunnen bezigen?
16. Wat wil 't zeggen, dat ons volk *den toon dorst geven* in Europa?
17. Welk volk geeft thans den toon in Europa?

Plaats vóór de volgende werkwoorden 't voorvoegsel *ver*, en vorm van ieder daardoor ontstaan nieuw werkwoord een zin.

Achten, ademen, antwoorden, bergen, bijten, bleeken, breken, buigen, deelen, denken, dienen, dragen, drijven, drukken, gapen, geven, grijpen, gunnen.

Geef de beteekenis op van de volgende spreekwijzen.

1. Het kwam hem ter ooren. 2. Hij laat de ooren hangen.
3. Iemand de ooren warm maken. 4. Iemand het vel over

de ooren halen. 5. Hij heeft er geen ooren naar. 6. Iemand in het oor bijten. 7. Het oor scherpen. 8. Hij is doof aan dat oor. 9. Iemand iets door den neus boren. 10. Op zijn neus staan te kijken. 11. Iemand iets onder den neus wrijven. 12. In alles den neus steken.

Daar rijst het tintlend starrenheer!
 En de aarde zwijgt verbaasd.
 't Gestarnte spiegelt zich in 't meer,
 Waarop geen windje blaast.
 't Is alles hemel wat men ziet;
 Zelfs bergen vluchten heen,
 't Verdorde blaadje schuifelt niet;
 't Gestarnte spreekt alleen.

VAN ALPHEN.

1. Geef eene verklaring van iederen regel van dit couplet.
2. Wat verstaat gij door 't *gestarnte*?
3. Wat beteekent 't woord *hemel* hier?
4. Heeft dat woord niet nog andere beteekenissen?
5. Wat verstaat gij door 't *spreken* van 't gestarnte, en wat door 't *zwijgen* van de aarde?
6. Is *verbaasd* hier een *bijwoord* of een *bijv. naamw.*?

Toon door zinnen aan, dat gij de beteekenis der volgende werkwoorden verstaat.

Opsluiten — opensluiten, ophalen — openhalen, opboren — openboren, opbreken — openbreken, opdrukken — opdrukken, ophouden — openhouden, opspringen — open-

springen, opstellen — openstellen, opzetten — openzetten, opleggen — openleggen, opsteken — opensteken, opwerpen — openwerpen.

Komen in de volgende zinnen ook overtollige woorden voor?

1. Ik zal mijne boeken eens bijeenverzamelen.
 2. Die man volhardt steeds in het kwaad.
 3. Zijt gij niet in staat ook zoo iets te kunnen doen?
 4. Zoodra vader spreekt, zwijg ik stil.
 5. In 1668 sloten Nederland, Engeland en Zweden een verbond met elkander.
 6. Een spoortrein bestaat uit eenige spoorwagens, die aan elkander vastgehecht zijn geworden.
 7. Ik hoop, dat gij aan mijn vriendelijk verzoek wel zult willen voldoen.
 8. Wij zullen van uw aanbod een goed en gepast gebruik maken.
 9. Mijn vader reist nu en dan weleens met den spoortrein.
 10. Wanneer had Napoleon het hoogste toppunt van macht bereikt?
 11. Zij zijn met hun beiden gezamenlijk naar huis gegaan.
-

Welke beteekenissen heeft 't woord *eigen* in deze zinnen?

1. *Eigen* haard is goud waard.
2. Het rooven is den vos *eigen*.
3. Hij kwam den *eigen* avond te Keulen aan.

En wat beduiden nu de volgende met *eigen* samengest. woorden?

Eigenaar, eigenaardigheid, eigenbaat, eigendom, eigendunkelijk, eigengemaakt, eigenhandig, eigenschap, eigenwijs, eigenzinnigheid, oneigenlijk.

Wat zijn *synoniemen*?

Welke woorden zijn synoniem met: aanduiden, aanfokken, aanhangsel, aanmerkelijk, aanroepen, aansprakelijk, aantal, aanwezig, afbeeldsel, afdanken, achteloos, afgunst, altoos, ambacht, avontuur, baatzucht, bedrog, beest, bek, berouw, betalen, beweren, bewoner, bezien, boomvrucht, bouwen, bron.

Verklaar de volgende uitdrukkingen.

1. Een ongegrond wantrouwen.
 2. Een onbelemmerd uitzicht.
 3. Een onbenevelde toekomst.
 4. Een onbevlekt geweten.
 5. Een onbevoegd rechter.
 6. Een onbevolkt eiland.
 7. Een onbezweken moed.
 8. Een ondeelbaar getal.
 9. Een onfeilbaar middel.
 10. Een ongangbare munt.
 11. Een ongehuicheld berouw.
 12. Een ongeletterd man.
-

Vorm van elk der onderstaande woorden een zin.

Onbewezen — onbewijsbaar, onverklaard — onverklaarbaar, onbewoond — onbewoonbaar, onveranderd — onveranderbaar, ongekrenkt — onkrenkbaar, ongemerkt — onmerkbaar, ongescheiden — onscheidbaar, onopgelost — onoplosbaar.

De natuur heeft geslapen, maar ontwaakt tot een nieuw leven. De wintervorst legt zijn scepter neêr, de zomer stijgt ten troon en ledigt het mateloos graf van sneeuw en ijs, om er bloemen en kruiden met een westewindje te doen stoeien. Het ijs is weggesmolten, de weiden trekken het frissche groene zomerkleed aan, de bloemen steken roode en witte kelken omhoog, de leeuwerik heft zijn jubellied aan, hoog in de lucht, heuvels en bosschen worden omhangen met een mantel van sierlijk groen, de zachte zoele winden doen een regen van zilveren bloesems op mij nederstroomen, de beek kabbelt lustig langs haar bloemrijke oevers, de velden weergalmen van het geblaas der grazende kudden. Uit „de vijf werelddeelen.”

Verklaar de cursief gedrukte zinnen, en beproef ook eens, eene beschrijving van de Lente te geven.

Bestaat er ook eenig verband tusschen de beteekenis van elk paar van de volgende woorden?

zenden — afgezant.

stellen — stalling.

liggen — aardlaag.

springen — oorsprong.

breken — breuk.

bieden — aanbod.

klieven — kluijjes.

stuiten — stoot.

staan — tegenstand.

denken — aandacht.

buigen — boogschutter.

zien — ontzag.

blinken — blankheid.

meten — lengtemaat.

varen — voerman.

gieten — dakgoot.

druipen — druppel.

gaan — ingang.

doen — weldaad.

schenden — schande.

wegen — waag.
klinken — klank.

dringen — aandrang.
zingen — gezang.

Beproof het volgende versje van van Lennep te ontleden.

Sints onheuchelijke jaren

Was het wel gevlochten nest

Van een koppel adebaren

Op de hut der weêuw gevest.

Welk woord zoudt gij anders spellen, en waarom?

Wat zijn *adebaren*?

Wat beteekent hier 't woord *koppel*, en welke beteekenis heeft 't ook weleens?

Tot welke soort van woorden behoort hier *gevest*?

Behoort 't niet weleens tot eene andere woordsoort?

En welke beteekenis heeft 't dan?

Geef nu nog op in welken naamval de hier genoemde zelfst. nw. staan.

Welke woorden zijn afgeleid van of samengesteld met spoed, moed, bloed, vloed, hoed en gloed?

Wat beteekenen de volgende uitdrukkingen?

1. Een ongrondwettig besluit.
2. Een onopgesmukt verhaal.
3. Een onpartijdig rechter.
4. Een onsterfelijk dichter.
5. Een onstuimige beraadslaging.
6. Onvermengde vreugde.
7. Een onverschoonbare misslag.
8. Een onvervreemdbaar recht.
9. Een onverwonnen held.
10. Een onverzadelijke weetlust.

Toon in zinnen aan, dat de volgende zelfst. naamw. meer dan ééne beteekenis hebben.

Stuk, inval, besluit, stelling, vertrek, hout, bod, roos, traan, stijl, klomp, bed, leger, schaar.

Niets is, in het spel des ondermaanschen levens zonderling, dan het oordeel van den eenen mensch over den anderen. Buiten staat, met zijn kortzichtig oog door te dringen tot den bodem des harten, blijft hij gewoonlijk aan de oppervlakte, in 't midden van een dampkring, die nu eens de gestalte der voorwerpen verhoogt, en als van de aarde opheft, dan weder hunne ware gedaante achter een bedriegelijk voorkomen verbergt. Op zulk een schijn rust dan de hoogdravende uitspraak, die den eenen vergoedt, den ander veroordeelt. — J. P. VAN CAPELLE, Leoninus.

1. Wat verstaat gij door *het ondermaansche leven*?
2. En wat door *het spel des ondermaanschen levens*?
3. Wanneer *dringt 't oog door tot den bodem van iemands hart*?
4. Waarom is 't zoo moeilijk *tot den bodem des harten door te dringèn*?
5. Wat is een *bedriegelijk voorkomen*?
6. Wanneer is eene uitspraak *hoogdravend*?
7. Wat wil 't zeggen, *dat eene uitspraak op schijn rust*?
8. *Iemand vergoden*, wat beteekent dat?
9. Zijn u uit de geschiedenis ook mannen bekend, over wie men thans een geheel ander oordeel velt, dan in hun tijd?

10. Wat mag daarvan wel de reden zijn?

Europa zag verbaasd het rijzend wonder wassen,
 Het ongekend kleinood, verscholen in moerassen,
 Uit wier en dras geweld, dat onbevlekt en schoon,
 Welhaast als keurgesteent' zou vonklen aan haar kroon.

TOLLENS.

1. Wat bedoelt de dichter met *Europa* en met *het rijzend wonder*?
2. En wat meent hij met *Het ongekend kleinood — geweld*?
3. Wat is een *keurgesteente*? Wat zijn *keurtroepen*?
4. Voor welk zelfst. nw. staat 't bezitt. voorn.w. *haar* in de plaats?
5. Wat wil 't zeggen, dat *het ongekend kleinood welhaast als keurgesteent' zou vonklen aan haar kroon*?

Welke woorden zijn afgeleid van het werkw. *kennen*, en welke van *kunnen*? Vorm van elk der onderstaande werkw. een zin. 1. bekennen. 2. ontkennen. 3. verkennen. 4. erkennen. 5. herkennen.

In welke naamvallen staat 't pers. voornaamw. U in de volgende zinnen?

1. Ik verwacht u morgen. 2. Geef u zooveel moeite niet.
3. U zal men daarvan niet beschuldigen. 4. Mag ik u vergezellen?

5. Wil ik u eens helpen? 6. De hond zal u niet bijten.
 7. Haast u wat! 8. U, Jan! had ik hier niet verwacht.
 9. Houd u te goed, om kwaad te doen. 10. Ik beloof u niets.
-

Verklaar kortelijk de volgende spreekwoorden.

- 1 Zoo als de waard is, vertrouwt hij zijne gasten.
 2. Hij bewaart een appeltje voor den dorst.
 3. Als de kat weg is, dansen de muizen.
 4. De pot verwijt den ketel, dat hij zwart is.
 5. Hij heeft de klok hooren luiden, maar weet niet waar de klepel hangt.
 6. Die een kuil voor een ander graaft, valt licht zelf er in.
 7. Die met pik omgaat, wordt er meê besmet.
 8. Het kieken wil wijzer zijn dan de hen.
-

Gelijk in d'eikel ligt de onmeetbare eik besloten,
 Die eerst als 't nietig rijsje onmerkbaar opwaarts schiet,
 Dan, trots de orkanen, opgeschoten,
 De schaduw van zijn breede loten,
 In heeten zonnebrand, een gansche landstreek biedt,
 Zoo is ook de Amstelstad uit klein begin gesproten.

HELMERS.

1. Wat beteekent de uitdrukking: *De eik ligt besloten in den eikel?*
2. Waarom noemt de dichter den eik *onmeetbaar?*
3. *De eik schiet op, trots de orkanen.* Wat wil dat zeggen?
4. Wat verstaat men door *de breede loten* van den eik?

5. Wat beteekent het werkwoord *bieden* hier?
6. Is 't woord *'heeten*, in "*heeten zonnebrand*," niet overtollig?
7. Wat is *een klein begin*?
8. Waarom is de vergelijking van Amsterdams opkomst met den groei van den eik zoo welgekozen?

Komen	— kwam.	Van	waar	is	die	w?
Zien	— zag.	"	"	"	"	g?
Slaan	— sloeg.	"	"	"	"	g?
Gaan	— ging.	"	"	"	"	g?
Staan	— stond.	"	"	zijn	"	n en d?
Houden	— hield.	"	"	is	"	l?

De wilde papegay eerst in het wout gevangen,
 Wil enkel uyt de koy; en door de sporten prangen;
 Maar als se geenen troost in dit geweld en siet,
 Soo stelt se zich gerust, en singt een geestig liet,
 Wanneer der eenig mensch met druk is overladen,
 Ik weet hem groot behulp tot alle groote quaden,
 Want als de gantsche ziel met plagen is vervult,
 Daer is geen beter ding, als lijden met gedult.

J. CATS.

1. Schrijf dit vers over, en maak gebruik van de tegenwoordige spelling.
2. Wat moet gij hier door de *sporten* verstaan?
3. De papegaai wil door de sporten *prangen*. Wat is dat?
4. Van welk geslacht is 't woord *papegaai*?

5. Welke fout merkt gij nu op in den 4^{en} regel?
6. Wat beteekent de uitdrukking: *Soo stelt se zich gerust*?
7. Welk woord is *zoo* hier? Kan *zoo* ook een bijwoord zijn?
8. Wat is een *geestig* lied?
9. Welk woord is *der* is den vijfden regel? Waarom?
10. Wat beteekent 't woord *druk*?
11. In welke naamval staat 't woord *hem*?
12. Welk woord kan men in de plaats van *tot* zetten?
13. Wat zijn *grootte kwaden*? Wat zijn *plagen*?
14. Moet gij in den laatsten regel *als* of *dan* gebruiken?
Waarom?

Verklaar de volgende uitdrukkingen.

1. Een nederig dak.	7. Het ruwe noorden.
2. De uiterste nood.	8. Een roerend schouwspel.
3. Het eenzame strand.	9. Een halve maatregel.
4. Een hol geluid.	10. Een dure plicht.
5. De eeuwige sneeuw.	11. Een vluchtig overzicht.
6. Een aandoenlijk tooneel.	12. Een nauw verband.

Geef de punten van overeenkomst en van verschil op tusschen eene *school* en eene *kerk*, een *appel* en eene *peer*, *sneeuw* en *hagel*, eene *pen* en een *potlood*, een *zwaan* en eene *gans*, *de hand* en *den voet*.

Valt er ook iets aan te merken op de volgende sluitredenen?

1. Plannenmakers zijn niet te vertrouwen.

Onze buurman, de timmerman, maakt plannen.
Derhalve is onze buurman niet te vertrouwen.

2. Alle planeten ontvangen haar licht van de zon.
Mercurius is eene planeet.
Derhalve ontvangt Mercurius haar licht van de zon.

3. Alle viervoetige dieren hebben rood, warm bloed.
De walvisch heeft rood, warm bloed.
Derhalve is de walvisch een viervoetig dier.

4. Alle viervoetige dieren hebben rood, warm bloed.
De walvisch is geen viervoetig dier.
Dus heeft de walvisch geen rood, warm bloed.

5. De Amerikanen zijn vrijheidlievend.
Wij zijn vrijheidlievend.
Dus zijn wij Amerikanen.

Zoudt gij de valsche sluitredenen door eene kleine verandering ook in orde kunnen brengen?

Nog hield het schriklijk pleit van dwang en vrijheid aan;
Nog droeg der vaderen erf de Spaansche legervaan,
En dronk om strijd het bloed van landzaat en van vreemden;
De kneuzende oorlogsvracht beploegde Vlaandrens beemden,
En Neêrlands weeke grond hijgde onder 't wicht van wee,
Toch hield haar vlag zich op, en dekte land en zee.

TOLLENS.

1. Wat verstaat gij door *het schriklijk pleit van dwang en vrijheid*?
2. *Der vaderen erf*, wat is dat? En waarom noemt de dichter het zoo?
3. Wat beteekent nu de geheele tweede regel?
4. Verklaar: *Der vaderen erf dronk het bloed van enz.*
5. Welk woord heeft dezelfde beteekenis als *landzaat*?
6. Verklaar nu achtereenvolgens den 4^{en}, 5^{en} en 6^{en} regel.
7. In welken naamval staan de zelfst. nw. *pleit, vaderen, erf, legervaan, Vlaandren, beemden, Neerland, wee, vlag, land en zee*?

Geef eene verklaring van de volgende spreekwijzen.

1. Iemand den voet dwars zetten.
2. Iemand iets voor de voeten werpen.
3. De voeten onder eens anders tafel steken.
4. Bij iemand een witten voet verkrijgen.
5. Hij heeft den voet reeds in den stijgbeugel en zal weldra te paard zitten.
6. Hij leeft op een grooten voet.
7. Met iemand op een goeden voet staan.
8. Ten opzichte van die zaak zijn wij tegenvoeters.
9. Hij staat met den eenen voet in 't graf.
10. Iemand den voet lichten.

Wanneer zegt iemand iets *puntigs*?

Hebt gij weleens van een *puntdicht* gehoord?

Kunt gij ook een Nederlandsch *puntdichter* noemen?

Is wat hier volgt, ook een *puntdicht*?

„In alles heerscht op aard een stage afwisseling

„Ik stem dit gaarne toe; doch ééne uitzondering
 „Schiets mij, zoo menigmaal ik Piger zie, te binnen,
 „Daar deze wet niet geldt ten aanzien van zijn linnen.”

Wat wil de dichter daar nu meê zeggen?

Wanneer noemt men iemand een *leeuw*, een *lam*, een *ezel*,
 een *bloedzuiger*, een *slang*, een *zwijn*, een *haas*, een *kwartel*,
 een *papegaaï*, een *kalf*, een *tijger*?

Bestaat er verschil tusschen eindeloos en oneindig, handenloos en onhandig, gedachteloos en ongedacht, grenzenloos en onbegrensd, noodeloos en onnoodig, schaamteloos en onbeschaamd, sprakeloos en onbespraakt, teugelloos en onbeteugeld, vlekkeloos en onbevlekt, wolkeloos en onbewolkt, bloedeloos en onbloedig, achteloos en ongeacht, duldeloos en ongeduldig, hopeloos en ongehoopt, mateloos en ongemeten, radeloos en ongeraden, redeloos en onredelijk, rusteloos en ongerust, talloos en ongeteld?

Om te ontleden. Den jongen liep die groote hond achterna.
 De jongen liep dien grooten hond achterna.

Woord-ontleding. Uw wenschen doet het niet, uw werken
 moet het maken;

Den leeuw, die slaapt, loopt zoo maar
 't wild niet in de kaken. —

Wijs in het volgende de *bijwoorden* en *bijv. naamw.* aan.

Het loopt tegen Kerstmis, de sneeuw ligt een voet hoog, en zoowel bij de arme menschen als bij de dieren, zijn nood en ellende groot. De wind jaagt ons de prikkelende sneeuw als naalden in het gezicht, en wie maar eenigszins kan, zoekt een warm hoekje. Zelfs onze bescheidene, stil vergenoegde zangster is doodstil geworden en zit bedrukt en stom achter heg of heining, om zich eenigermate tegen weêr en wind te laten beschutten. Doch zjedaar! hoe erger het buldert en blaast, hoe feller de kou nijpt, des te luider en vroolijker laat de kleinste onzer zangers zijn schetterend liedje klinken, alsof hij dood en vernieling bespotten en trotseeren wou.

Huisvriend, 1861.

In welken naamval staan deze woorden? voet, nood, ellende, ons, sneeuw, naalden, gezicht, zangster, wind, zangers, liedje, dood.

Welke onpersoonlijke werkwoorden hebt gij opgemerkt?

Welke zelfst. naamw. uit het opgegevene kunnen niet tot verkleinwoorden gevormd worden?

Waarom schrijft gij Kerstfeest	en niet Kersfeest,
Kerstmis	" " Kersmis,
Kerstdagen	" " Kersdagen,
Kerstvacantie	" " Kervacantie,
Kerstnacht	" " Kersnacht?

Is 't woord *zangster* afgeleid of samengesteld?

En *dwaalster*, *naaister*, *staartster*, *avondster*, *borduurster*, *poolster*, *venster*, *ventster*, *morgenster*?

Wat verstaat men in de physika door *zwaartepunt* en *brandpunt*? Maar wat beteekent *brandpunt* in dezen zin: De Franschen zeggen, dat Parijs het *brandpunt* der beschaving is.

Geef nu ook eene verklaring van de woorden *keerpunt*, *mikpunt*, *kookpunt*, *toppunt*.

Wat beteekent 't woord *mikpunt* in: Die eenvoudige grijsaard strekte ten *mikpunt* voor den spot dezer jonge lieden.

Welk verschil bestaat er tusschen *beroemd*, *berucht* en *befaamd*? Heeft Napoleon zich *beroemd* of *berucht* gemaakt? En Prins Willem I, Maarten van Rossum, de Ruiters, Beiling, Lumeij van der Mark, Karel de Stoute, Jakoba van Beieren, de koorddanser Blondin, Guillotin, Vondel, George Stephenson, Tichelaar? In welk opzicht kunt gij Alva een *beroemd* persoon noemen? In welk opzicht heeft hij zich *berucht* gemaakt?

Wat is een *uitgelezen* boek?

Wordt de paling *ingelegd* of *ingelegen*?

Is Amsterdam viermaal *uitgelegd* of *uitgelegen*?

Hebt gij dat boek op de tafel *gelegd* of *gelegen*?

Is dit boek op die tafel *gelegen* of *gelegd*?

Geef eene verklaring van wat hier volgt.

1. Tranen waren de tolken zijner dankbaarheid.

2. Ook aan de hechtste rotsen knaagt de tand des tijds.
 3. Hij verwierf zich een Europeeschen naam.
 4. Zijn beeld is diep in mijne ziel gegrift.
 5. Hij speelt eene verachtelijke rol.
 6. Die man hield eene kroeg.
-

Toon in zinnen aan, dat de woorden *voet*, *plan*, *slag*, *stem*, *blik* en *dom* meer dan ééne beteekenis hebben.

Verklaar de verschillende beteekenissen, die het werkwoord *aanhouden* in onderstaande zinnen heeft.

1. De bedelaar *hield* mij op de markt *aan* en vroeg om eene aalmoes.
 2. De dief werd bij de poort *aangehouden*.
 3. Buurman Kosman heeft wel 10 kalveren *aangehouden*.
 4. Hij *houdt* zijn overjas *aan*.
 5. Wij zullen dezen nacht het vuur *aanhouden*.
 6. Zullen wij in het naaste dorp niet even *aanhouden*?
 7. Koetsier! *houd* recht op dat licht *aan*!
 8. Zoolang ik kan, zal ik *aanhouden*.
 9. Wanneer het warme weêr nog eenigen tijd *aanhoudt*, zal het graan spoedig beginnen te rijpen.
 10. Het zal nog wel eene week *aanhouden*, eer de turf-schipper komt.
-

Handel op dezelfde wijze met *aannemen*.

1. Piet! *neem* dit boek eens *aan*!

2. Kan ik die boodschap ook *aannemen*?
3. De bladeren der boomen *nemen* de gele kleur reeds *aan*.
4. De kleinste gift zal in dank worden *aangenomen*.
5. Die vriendelijke uitnoodiging zullen we *aannemen*.
6. Het voorstel van den Voorzitter werd met algemeene stemmen *aangenomen*.
7. *Neem* niet alles als waarheid *aan*, wat u als zoodanig wordt opgedrongen.
8. *Nemen* wij voor een oogenblik eens *aan*, dat de aarde stilstaat.
9. *Neemt* gij den rouw over uw oom niet *aan*?
10. „'t Belang *neemt* vrindschaps offer *aan*.”
11. *Ik neem aan*, u zulks te bewijzen.
12. Die *aenhoud*, overwint: waer reden voor blijft staen,
Boort staeg *aenhouden* deur, dies *hou* gedurig *aan*.

DE DECKER.

In welke woorden zoudt gij de spelling veranderen?

Wat is *dies* voor een woord, en wat beteekent 't?

Heeft 't woord *gedurig* in het versje dezelfde beteekenis als in: Neef Jan komt hier *gedurig* aan huis?

Wat moet gij hier door *reden* verstaan?

En wat beteekent nu: *Waar reden voor blijft staan*,
boort staag aanhouden door?

Welke woorden zijn synoniem met *overwinnen*, en welke met *overwinnen*?

Welke woorden zijn synoniem met *levenloos*, *dragen*,
echtgenoot, *eigenaar*, *gewis*, *knap*, *lasteren*, *lomp*, *misdaad*,
mooi, *vaderland*, *vijandschap*, *voorouders*, *zeggen*?

Noem de verschillende beteekenissen van 't woord *wereld*.

Hoe wordt dat woord weleens uitgesproken en geschreven?

Vorm van elk der volgende woorden een zin. *Wereldbol*, *werelddeel*, *wereldgebouw*, *wereldstad*, *wereldling*, *buitenwereld*. —

Verklaar de beteekenis der volgende vreemde woorden. Debet, deci, declinatie, dejeuner, dépêche, dependentie, deponeren, depôt, deputatie, deserteur, detacheren, devies, dialoog, directie, discipline, discours, dispensatie, divertissement.

De zee! de zee! is zij niet een groot graf, een onmetelijk lijkleed, dat de offers zelve moord, die zij omwikkeld? Een gapenden afgrond, die zich altijd wijd houdt geopend, altijd gereed te verzwelgen wat zich aan hem toevertrouwd? — Wie zou het bij kalmte, die zacht gerimpelden golfjes aanzien, als ze daar stoeiend voordansen, bewogen door een luw windtje, door het maanlicht met zilveren lovers overstrooit, of door den gloed der zonnen van goudene glanzen glinsterent, wie zou het hem aanzien, dat zij de voltrekkers waren van die geduchte vonnissen, uitgesproken en volvoerd op het watervlak, dat zij helpen vormen. En toch, het was waarheid, zij hebben die gruwelen gewrocht, in verbant met de stormen heeft zij die vonnissen voltrokken!

Mevr. BOSBOOM-TOUSSAINT.

Verbeter eerst de *ingeslopen fouten*. Wat zijn dat?

Zouden die fouten hier ook *ingeslopen* zijn?

Verklaar nu wat een *gapende afgrond*, een *luw windje*, *zilveren lovers*, *gouden glansen*, *voltrekkers van vonnissen* zijn.

Wijs de *bijwoorden* aan. Ook de *voorzetsels* en *voegwoorden*.

Welke beteekenis heeft het werkwoord *bewegen* behalve die van *in beweging brengen*?

HOORN.

Ben ick de Moeder stadt van sooveel moedigh bloed,
 Dat sooveel' wond'ren dé, en sooveel wond'ren doet,
 Van Mannen die, vermant, voor mannen noyt en weken,
 Van Zeilers die, verzeilt, voor Zeilers noyt en streken.

C. HUIJGENS.

1. Bedoelt de dichter zich zelven met dat voornaamw. *ick*?
2. Wat kunt gij in de plaats van *Moeder stadt* stellen?
3. Wat hebt gij door *moedigh bloed* te verstaan?
4. Wat bedoelt de dichter hier met *wonderen*?
5. Waarop heeft het woordje *dat* betrekking?
6. Is het hier een betrekk. voegw. of een aanwijzend voornaamwoord?
7. Wat beteekent 't woord *bloed*, wanneer men 't mannelijk neemt?
8. Wat zijn mannen, die *vermand* zijn? En die *verzeild* zijn?
9. Hoe is het mogelijk, dat mannen, die *vermand* waren, niet weken voor mannen?

10. Wat beteekent 't, dat zeilers, die verzeild waren, voor zeilers nooit streken?
11. Wat beteekent toch dat woordje *en*, dat ook bij Cats dikwijls bij *niet* of *nooit* voorkomt?
12. Is 't werkwoord *strijken* hier transitief of intransitief?
13. Verklaar de verschillende beteekenissen van *strijken* in onderstaande zinnen.

Ik zal de vlag en het zeil maar *strijken*.

De huisvrouw *strijkt* de boordjes.

Er komt een hommél door het web der spin *strijken*.

Piet ging met den prijs *strijken*.

Hij *strijkt* het geld naar zich toe.

De metselaar *strijkt* kalk aan den muur.

Geef eene verklaring van de volgende uitdrukkingen.

1. Een ruim geweten.	6. Een gegronde aanmerking.
2. Een oud vriend.	7. Een helder brein.
3. Een zwak bewijs.	8. Een innemend uiterlijk.
4. Eene dure verplichting.	9. Een dubbelzinnig antwoord.
5. Een éénhoofdig bestuur.	10. Een onpartijdig rechter.

Wat verstaat men door de *dagvorstin*, de *nachtvorstin*, het *pekelveld*, de *koning van het woud*, de *zilde baren*, de *levenszee*, de *adelaar*, de *zege*, het *woeste element*.

Klein, nietig was de macht, waarmede, in de eerste dagen,
 s Lands Vaders den strijd met Spanje dorsten wagen,
 Gelijk, bij 't kleppen van een reiger in den wind,
 Eén nietig vlokje sneeuw zich van het ijs ontbindt,
 Dat de Alpen overschorst, maar spoedig meerder vlokken,
 In d'eerst nauw zichtbren val, om zich heeft saamgetrokken,

— — — — —
 — — — — —
 Zoo zwak, zoo nietig was de Nederlandsche leeuw,
 Toen hij in 't strijdperk trad met Spanje.

HELMERS, Hollandsche Natie.

1. Wat bedoelt de dichter met *de eerste dagen*?
2. Hebben de onvolm. verl. tijd en 't verl. deelw. van *durven* niet tweeërlei vorm? Is *durven* gelijkvl. of ongelijkvl. en waarom?
3. Welke beteekenis heeft *ontbinden* hier?
4. Bedoelt men er nog weleens wat anders mede?
5. Wat verstaat gij door 't *kleppen van den reiger*?
6. Moet ik zeggen: Er zijn van daag *meer* of *meerder* menschen op de tentoonstelling geweest dan gisteren?
7. Is *nauw* hier een *bijwoord* of een *bijv. naamwoord*?
8. Welke beteekenissen heeft 't woord *val*?
9. Welk verschil is er tusschen *zich samentrekken* en *om zich samentrekken*? En welk woord is *om* dan?
10. Wat meent de dichter met *de Nederlandsche leeuw*?
11. Wat is een *perk*? Wat is een *strijdperk*? En waarom zegt men nu juist *strijdperk*? Zeg nu ook, waarom men spreekt van in het *strijdperk treden*.
12. Wat is een *tijdperk*, een *bloemperk*, een *grasperk*?

13. Gods macht kent *perk noch paal*. Wat wil dat zeggen?

Hebben de volgende zelfst. naamw. meer dan ééne beteekenis? Toon dit dan in zinnen aan.

Spoor, zucht, staal, staat, staf, stem, stof, tol, tong, traan, last, vlek.

Geef het bewijs, dat gij de beteekenis van onderstaande woorden verstaat, door van elk een zin te vormen.

Aanslag, afslag, beslag, inslag, ontslag, opslag, uitslag, verslag, doorslag.

Vorm eenige met *slag* samengest. zelfst. naamwoorden.

Wat verstaat men door *den voorgrond* en *den achtergrond* van eene teekening of van een schilderstuk?

Zich op *den voorgrond* of op *den achtergrond* plaatsen, wat wil dat zeggen?

Wat is een *verhaal*, op *waarheid gegrond*?

Wat is eene *gegronde aanmerking*?

Wanneer zegt men, dat iemand op een *zandgrond* gebouwd heeft?

Wanneer verstaat iemand zijne taal *grondig*?

De bange nacht vloot heen voor *blijden helderen dag*
Wij spreken Neerlandsch taal wij zwaaien Hollandsch vlag

De ontboeide zee verheft nu vroolijk weer haar baren
 En ziet *zijn eenzaam ruim* doorkruissen en bevaren
 Het schaterd al van vreugd *eenstemming* klonk het lied
Triumf de Dwingland viel verdelgt is zijn gebiedt.

1. Plaats in het bovenstaande vers de zjn- en leestee-
 kens, en verbeter de taalfouten.
2. Verklaar wat cursief gedrukt is.
3. Wat is *boeien*? Wat zijn boeien? De omstreken
 van Arnhem zijn *boeiend* schoon. Wat wil dat zeggen?
4. Welke beteekenissen heeft het woord *ruim*?
5. Wijs de voornaamw., bijvoeglijke naamw. en bij-
 woorden aan.
6. Welke zelfst. nw. staan in den 2^{den}, welke in den
 4^{den} naamval?
7. Welk woord is *triumf*? Wat is *triumfeeren*?

Beteekent het 't zelfde, of men zegt: Hij was *het eerst*
 in de school, of: Hij was *de eerste* in de school?

Welke beteekenis heeft 't woord *eerste* in het volgende?
 Daar ziet gij het standbeeld van den *eersten* Willem.
 Onze naasten lief te hebben is eene onzer *eerste* plichten.

't Gaat vast, dat, wie op wijsheid snoeft,
 Het meest haar *eerste* les behoeft,
 Die nedrigheid verkondigt.

Welke beteekenissen heeft 't woord *slot*?

Aan dit opstel is wel een *einde*, maar geen *slot*. Hoe

kan dat wezen? — Waarom heeft *slot*, wanneer 't *einde* beteekent, *geen meervoud*?

Wat beteekent 't werkwoord *aanleggen* in de volgende zinnen?

1. Den dief werden de handboeien *aangelegd*.
 2. Mijn paard wil gedurig niet *aanleggen*.
 3. *Leg aan*, schipper! ik vaar meê.
 4. De soldaat *legt* zijn geweer *aan*.
 5. Hoe zal ik die zaak *aanleggen*?
 6. Die man heeft een talrijk gezin; hij verdient niet veel en moet het dus zuinig *aanleggen*, om rond te komen.
 7. Hij *legt* eene verzameling van planten *aan*.
 8. Wij zullen de kachel *aanleggen*.
 9. Er wordt een spoorweg van A naar B *aangelegd*.
 10. „Voerman! *leg* eens even *aan*.”
-

Vorm van elk der volgende synoniemen een zin.

Aanstands, aldra, binnenkort, dadelijk, dra, eerlang, gauw, haast, onmiddellijk, onverwijld, oogenblikkelijk, ras, spoedig, straks, terstond, weldra, welhaast, zóó, in een ommezien, op staanden voet. —

Ick had wat scherp's geseght van menschen haar gebreken.

Dat, dunkt mij, wilt gij wreken,

Onnoozel Adriaan,

Met weerslaan of weerspreken.

Ick wist niet wat ick zei, nu heb ick mij verstaan.

'k Sie dien de schoen wel past, die trekt hem gaeren aan.

1. *Iets scherps zeggen*, wat is dat?
 2. Welk woord is *haar*? En *wat*?
 3. Wat kan men zeggen in plaats van *menschen haar gebreken*?
 4. Vervoeg 't werkwoord *dunken* in de Aant. wijs.
 5. Wanneer noemt men iemand *onnoozel*?
 6. Plaatst men dat woord alleen voor namen van personen?
 7. Wat is *weerslaan* en *weerspreken*?
 8. Wat beteekent de uitdrukking: *Nu heb ik mij verstaan*?
 9. Welk woord is *gaeren* hier?
-

Verklaar de volgende uitdrukkingen.

1. Een trotsch gebouw.	6. Eene ongehoorde misdaad.
2. Een openbaar gebouw.	7. Een warm voorstander.
3. Een avontuurlijk leven.	8. Een onherstelbaar verlies.
4. Een schitterend voorbeeld.	9. De grijze voortijd.
5. Een schitterend verleden.	10. Een onwankelbaar besluit.
-

Wat beteekenen de volgende uitdrukkingen?

De voorzetsels *regeeren* den vierden naamval.

Het woord *aantal* beheerscht het werkwoord.

In welke van de volgende zinnen wordt het werkwoord door 't woord *aantal* beheerscht? In welke niet? _

1. Op die wijze vloog een aantal jaren heen.
2. Een aantal lijken dekte het slagveld.
3. Een aantal kinderen kwamen te laat in de school.
4. Door dezen menschenvriend werden een aantal ongelukkigen geholpen.
5. Er viel een aantal appels van den boom.
6. Een groot aantal besluiten werden door den koning genomen.

En gij, Brittannia, die van uw Krijtbergt,
 De macht der aarde met uw duizend schepen tergt!
 Gij, die Neptunus staf, weleer aan ons geschonken,
 Met onverzwakte kracht hebt in uw vuist geklonken;
 Die thans op d'Oceaan alleen de wetten geeft,
 Geen mededinger op den vloed te duchten heeft,
 En voor wier forschen blik, gesterkt door 't donderbraken,
 Elk in zijn havens sluipt, met doodverf op de kaken!
 Alleen en onverzeld zweeft gij op d' Oceaan,
 En wee hem, die het waagt uw wet te wederstaan!

HELMERS, Hollandsche Natie.

1. Tot wie of wat richt de dichter hier het woord?
2. Wat bedoelt hij met *uw duizend schepen*? En waarom zegt hij b. v. niet *honderd* of *tachtig* schepen?
3. Wordt hier de *planeet* Neptunus bedoeld?
4. Wannecr zwaaide *Nederland* Neptunus staf?

5. Wat beteekent de uitdrukking: *Op den Oceaan de wet geven?*
6. In Helmers tijd had Brittannia op den Oceaan geen mededinger te duchten. Is dat nog zoo?
7. Wat is een *forsche blik?* Wat is *donderbraken?*
8. En wat beteekent 't nu, dat Brittannia's *forsche blik gesterkt* wordt door 't *donderbraken?*
9. Op wie ziet 't woord *elk?*
10. Wat is *sluipen?* Is dat woord hier op zijne plaats?
11. Wanneer heeft iemand *de doodverf op de kaken?*
12. Alleen en onverzeld zweeft gij op d'Oceaan. Wie zweeft nu op den Oceaan? *Alleen en onverzeld?* En hoe komt de dichter er toe om hier *zweven* te bezigen?
13. *De wet wederstaan*, wat wil dat zeggen?

Wie rijst daar uit den schoot der gladgekamde baren,
 En sleept de nev'len op, die boven de aarde waren?
 Zij komt, de dagvorstin, verguldt d'azuren boog,
 En trekt den pareldrop van 't jeugdig knopje omhoog.

H. VAN LOCHEM.

1. Wat verstaat gij door *de gladgekamde baren?*
2. Hoe verklaart gij de uitdrukking: *De nevelen waren boven de aarde?*
3. Wat is *de azuren boog?* En *de pareldrop?*

Wat zijn *nooit* en *nimmer* voor woorden?

Wanneer moet men *nooit*, wanneer *nimmer* gebruiken?

Is dan in onderstaande zinnen van die beide woorden een gepast gebruik gemaakt?

1. Nooit zal ik vergeten, wat hij voor mij gedaan heeft.
2. Ik heb nog nimmer iemand belasterd, en hoop het ook nooit te doen.
3. Hein zal nimmer vergeten de voorbijgangers te groeten.
4. Hebt gij nog nooit een luchtballon gezien?
5. „Ik zal, zoo lang ik adembale,

Mij sterken in Uw vadertrouw,

Die nimmer plaagt uit lust tot plagen.”

Wat valt er op te merken aangaande 't gebruik der woorden *ooit* en *immer*? Toon dat in zinnen aan.

Weet gij wat *germanismen* en *gallicismen* zijn?

Zoudt gij er ook eenige kunnen noemen?

Is *immer* ook een germanisme?

Wat is eene *bron*? Waarom wordt 't woord *bron* juist gebezigd in zinnen als deze?

1. Geld is de bron vaak van verdriet.
2. Mijn goede meester was de bron van mijn geluk.
3. Het goede gedrag zijner kinderen was voor den vader eene bron van vreugde.

Duizend zuchten, duizend zorgen;

Zestig jaar, wat geeft het?

Tobber voor den dag van morgen;

Tachtig..... wie beleeft het?

'k Stropmel er reeds zachtkens henen,
 Zeven kruisjes draag ik;
 De oude dag geeft moede beenen:
 „Stut mij, Heere!” vraag ik.

Eenzaam gaat mijn weg naar boven;
 Waar ik veel moest derven,
 Zal ik, die mijn lot moet loven,
 Niet verlaten sterven.

Wat mij bond aan 't aardsche leven,
 Rust reeds onder de aarde;
 'k Heb hem veel teruggegeven,
 Die mij veel bespaarde.

W. J. VAN ZEGGELEN.

1. Wenschte de oude weduwe, die zóó sprak, een antwoord op de vragen: Wat geeft het? en Wie beleeft het?
2. Zou er uit dezen regel: „'k Stropmel er reeds zachtkens henen,” wanneer 't geen vers was, geen woord kunnen worden weggelaten?
3. *Waar* stropmelt zij reeds zachtkens henen?
4. Waarom zegt men wel; *Zeven kruisjes draag ik*, maar niet *twee* of *drie kruisjes draag ik*?
5. Zij vraagt: Stut mij, Heere! Waar vraagt zij nu om?
6. Welk woord is *eenzaam* hier? Maar als er eens stond: *Eenzaam is mijn weg naar boven*?
7. Wanneer *derft* men veel?
8. Wanneer looft men zijn lot? en wanneer sterft men verlaten?

9. Welk woord is *verlaten* hier?
 10. Breng de vier laatste regels in proza over.
-

Verklaar de volgende uitdrukkingen.

1. Een nevelachtige dag.	7. Een diepe indruk.
2. Een nevelachtig landschap.	8. Een versche indruk.
3. Een gevierd dichter.	9. De oude dag.
4. Een uitgebrachte toast.	10. De jongste dag.
5. Een geijkte term.	11. Het nijvere Twenthe.
6. Eene pijnlijke stilte.	12. Een oude kennis.
-

Het bijv. naamw. *onverbeterlijk* heeft eene gunstige en eene ongunstige beteekenis. In welke van de volgende zinnen komt het in de eerste, in welke in de laatste beteekenis voor?

1. Die onverbeterlijke dronkaard zal zich zelve en zijn gezin arm en ellendig maken.
 2. Oom Jan is een onverbeterlijk verteller.
 3. Piet is een onverbeterlijke habbelaar.
 4. Gerrit is als tuinman onverbeterlijk.
-

Is het in onderstaande zinnen onverschillig of men gebruik maakt van *elkander*, *zich*, *ons* of *hem*?

{	1. Zij hebben elkander erg bezeerd.
	2. " " ons " "
	3. " " zich " "
	4. " " hem " "

{	1.	Die kooplieden bedriegen	zich.
	2.	" "	" ons.
	3.	" "	" hem.
	4.	" "	" elkander.

{	1.	God wil, dat alle menschen	elkander	liefhebben.
	2.	" " " "	"	ons "
	3.	" " " "	"	hem "

Verklaar den volgenden zin, en ontleed hem dan.

Vrienden hebben veel menschen genoeg, maar slechts weinige hebben een vriend.

Bestaat er, door klankverwisseling, verband tusschen de beteekenis der volgende woorden?

Bidden en gebed.	land en belenden.
tegen " beteugelen.	steken, staak en stok.
kruipen " kreupel.	hand en behendig.
door " deur.	schop, scheppen en schoepen.
kram " krom.	lip, lepel en leppen.
water " wetering.	stappen en stoep.
grijpen " groep.	kloven, klieven en kluiven.
varen, veerschuit en voerman.	malen, molen " meulen.
	vliegen, vleugel en dorschvlegel.
	schieten, schuit, schot en schootgaan.

Weet ghij een *woekeringh*, waer Godt *gevall'* aen heeft?
 Het is, wanneer ghij Hem uw geld op *rente* geeft,
 Sijt ghij *verlegen* hoe 't den hemel in sal raecken,
 Geef het den armen maer, die sullen 't *overmaecken*.

HUIJGENS.

1. Verklaar de cursief gedrukte woorden.
2. Waarom behoeft de komma achter den 3^{den} regel niet door een vraagteken vervangen te worden?
3. Geef op, tot welke soorten van woorden *waer*, *aen*, *het*, *op*, *verlegen*, *hoe*, *in*, *het*, *armen*, *maer* en *die* behooren.
4. In welken naamval staan *woekeringh*, *Godt*, *gevall'*, *Hem*, *rente*, *hemel*, *armen* en *die*?

Verklaar de volgende uitdrukkingen.

Een wegslepend verhaal.	Naakte armoede.
Een bange droom.	De naakte werkelijkheid.
Een bedenkelijk hoofdschudden.	De oude vriendschap.
Een ruwe schets.	Eene flauwe herinnering.
Een ruwe scherts.	Eene hooge kleur.
Het eerste gezicht.	Een traag verstand.

Het woord *diep* wordt somtijds vóór de werkwoorden beleedigen, zinken, beklagen, vallen, verachten, enz. geplaatst. Welk woord is *diep* in dat geval, en welke beteekenis heeft het dan?

Is er onderscheid tusschen: Hij is niet, wat hij schijnt.
 en: Hij schijnt, wat hij niet is.

En tusschen: Hij gelooft, wat niet geloofwaardig is.
 en: Hij gelooft niet, wat geloofwaardig is.

U zal ik evenwel niet onbewierookt melden,
 o Heemskerk! pronk en praal van Neerlands waterhelden,
 Die woeste wegen baant en Eolus in 't hart
 Van zijn bevrozen rijk, zelfs op zijn zetel tart;
 Totdat ge, alom geducht, bij Herkules pilaren,
 In schoone zeetriomf ten Hemel zijt gevaren.

1. Wat verstaat men door *iemand bewierooken*?
2. Is *melden* hier hetzelfde als *berichten*?
3. Wat bedoelt de dichter, wanneer hij zegt, dat Heemskerk woeste wegen gebaand heeft?
4. Wie is Eolus?
5. Geef met uwe eigene woorden terug, wat de dichter meent, wanneer hij zegt, dat H. Eolus in 't hart van zijn bevrozen rijk, zelfs op zijn zetel tart?
6. Heemskerk werd alom geducht. Wat wil dat zeggen?
7. Weet gij ook, wat men door *Herkules pilaren* verstaan moet?
8. Wie was Herkules?
9. Wat beteekent hier de uitdrukking *ten Hemel gevaren zijn*?

Lodewijk XV vroeg, bij gelegenheid van de allerluister-

rijkste feesten, die ter eere van den Kroonprins gegeven werden, aan zijnen Minister van Finantiën, den Abt Terraij: „Mijn waarde Terraij, hoe vindt gij deze feesten?” Het antwoord was: „Ik vind ze onbetaalbaar, Sire!” —

Wat bedoelde de Minister daarmee? — Men spreekt ook van eene onbetaalbare grap, een onbetaalbaar antwoord, een onbetaalbare zet, een onbetaalbare raadgeving, enz.

Welke beteekenis heeft 't woord *onbetaalbaar* dan?

Was 't antwoord van den Minister in dien zin ook *onbetaalbaar*?

Verklaar en ontleed den volgenden zin.

De troon van een vorst vindt geen vast cement in het bloed van een burgeroorlog.

Vorm eenige zinnen, waarin 't werkwoord *wisselen* voorkomt. Welke beteekenis heeft 't nu? Kunt gij ook woorden opschrijven, die van dat werkwoord zijn afgeleid, of er mede zijn samengesteld?

1. Wat is een *orgaan*?
2. Wat zijn *organische* en *enorganische* delfstoffen?
3. Wat verstaat men door de *organisatie* en de *reorganisatie* van een leger?
4. Wat door het menschelijk *organisme*?
5. Wat is een *organist*?

6. En wat beteekent 't woord *orgaan* in den volgenden zin?
Dit dagblad is het *orgaan* van den Minister van Buitenslandsche zaken.

Verklaar de volgende zinnen.

1. Hij schittert door zijne talenten.
 2. Hij schittert door zijne afwezigheid.
 3. Hij stelt die zaak in 't licht.
 4. Hij geeft dat werk in 't licht.
 5. Behoefte maakt vindingrijk.
 6. Overvloed maakt stomp en traag en vadsig.
-

Geef eene korte verklaring van de volgende samengestelde zelfst. naamw. Baanbreker, blauwverver, klaplooper, kunstdraaier, bladwijzer, aannemer, uitwerker, aanbrenger, hoogvlieger, baliekluiver, straatslijper, tegenhanger.

Sommige bijvoegelijke naamw. worden met een ander woord samengesteld, om aan te wijzen, dat de dingen de hoedanigheden, door die bijv. naamw. uitgedrukt, in hooger graad, of in den hoogsten graad bezitten. In dit geval verkeeren bijv. de bijv. nw. *vol*, *duur*, *nieuw*, *oud*, *rond*, *versch*, *wit*, *mager*, *vet*, enz. Toon dit aan.

Ostende lag in puin *verkeerd*,
De Spanjaard was er *ingetogen*,
Albertus had op nieuw geleerd

Wat heldenmoed en trouw *vermogen*:
 Een kerkhof was het, dat hij *won*,
Bestolpt met *digg'len* van de wallen;
 Zoodat hij niet meer zeggen kon:
 „Een stad is in mijn macht gevallen!”

L. VAN DEN BROEK.

Verklaar de cursief gedrukte woorden.

Ik was dezer dagen getuige van *de heerschende nood*, en draag u op, om het *tafereel*, dat ik daar aanschouwde, op te nemen onder mijne *gedenkschriften*; wellicht dat gij er u minder door *aangetrokken* gevoeld als ik, opdat ik u te veel *naakte waarheid* en te weinig *kunst* aanbiedt; gij weet intusschen dat ik bij mijne menschen- en levensbeschouwingen liefst een eenvoudige *referend* blijven uw en uwe *gelijken* de *kritiek* overlaat. — Weinige dagen geleden begon ik mijne *tocht* op een *bijtende* koude januari-avond, in een der *schamele* buurten uit uwe stad. Ziet gij daar geheel aan het einde van dien langen, smallen, *verlatenen*, eenzamen, bouwvalligen gracht, onder die halve afgebrokene stoep, een donkere, nauwe ingang, een poortje, waaronder gij, menschen! gebukt en in het duistere rondtastent, voortstropeld; daarbinnen waag ik het een blik te werpen, en zweefde nog verder voort, door die vogtige lage gang waar de losse kalk hier of daar van den muur is afgebrokkeld en een dompigen benauwden graflucht mij te gemoed kwam. Zoude ook hier noch menschen wonen, vroeg ik tegen mijnzelve?

LUBLINK WEDDIK.

Verbeter de taal- en spelfouten en verklaar de cursief gedrukte woorden.

Verklaar het woord *partij* en zijne afleidingen in de volgende zinnen.

Ik werd ook op die partij gevraagd.

Laten wij niet partijdig oordeelen.

Over die handelwijze sprak hij een onpartijdig oordeel uit.

De veldheer trok geen partij van zijne overwinning.

Het Vaderland ging onder de partijschappen gebukt.

De partijmannen voerden een hoogen toon in de vergadering.

Behoorde hij vroeger niet tot de vrijzinnige partij?

Wie heeft de partij gewonnen?

De schoonste partijen wisselen elkander in die bekoorlijke landstreek af.

Gij slacht den hoveling, die prat
Op 't eerste gunstig oog zijns heeren
Fluks valt aan 't pochen en brageeren;
Maar duren is een schoone stad,
't Gaat in het hof als in den hof;
De hovelingen en de blommen,
Te haast ontloken of geklommen,
Die vallen dik weer haast in stof.

J. DE DEKKER.

1. Wat is een hoveling?

2. Wat beteekent de uitdrukking: Gij *slacht* den hoveling?
3. Wanneer is men *prat* op iets?
4. Wat verstaat men door 't *eerste gunstig oog*?
5. Wat zou men hier in plaats van *valt* kunnen zeggen?
6. Kent gij de beteekenis van 't spreekwoord: *Duren is een schoone stad*?
7. Welk verschil geeft 't, of men *hof* manl. of onz. neemt?
8. Wat beteekent *te haast*?
9. En welke beteekenis heeft *haast* in den volgende regel?
10. Wat zeggen wij thans in plaats van *dik* of *dick*, zooals de dichter schrijft?
11. Zeg eindelijk nog wat de uitdrukking: *De hoveling is te haast geklommen*, beteekent.

Beproof het volgende te verklaren.

1. Er is meer dichterlijks in het leven, dan prozaische menschen denken.
2. De gesloten pakhuizen en kantoren hebben iets doodsch over zich en de nationale vrees voor kleur geeft hun het air van in den rouw te zijn.
4. „Vooruitgang” is het wachtwoord onzer dagen.

EEN KONING.

Hij is een Menigte *besloten* in een Kroon,
Een ieders *Opperknecht*, een slave zonder loon,

Het hooge dak van 't Rijk, dat al den hagel *witstaat*;
 Het groote Rekenboek van al dat *in en uitgaat*;
 Een Penning van 't metaal *daar wij af zijn gemaakt*,
 Maar op de rekenrij der duizenden *geraakt*;
 Een Vrijheer in de *boei*: een eeuwige *gevangen*;
 Een *bidder* met *gebied*; een *slotrijm* van gezangen;
 Een Bliksem, die door 't staal van allen weêrstand breekt,
En al dat toegeeft, spaart; een wolk, *die Donder spreekt*;
 Een Zon, die noch *gelijk*, noch *duistering* kan *lijden*,
 Of onweêr volgt er op en *warrelwind* van tijden;
 Een *noodig* onder God; een *stadig* man *te roer*;
 Een *doel* van *ondanks pijl*, en *achterklappers* roer,
 Een aller voorspoeds eer en *shades schandedrager*;
 Een *witgemaakte* Man; een schepsel van zijn *lager*.

VONDEL.

Verklaar, wat cursief gedrukt is.

Bestaat er ook eenige overeenkomst en verschil tusschen
 de beteekenis van *bondgenooten* en *bentgenooten*? Zou 't
 niet beter zijn om 't laatste met *d* te schrijven?

Vorm van elk der onderstaande werkwoorden, die alle
 met *vol* zijn samengesteld, een goeden zin.

Volbrengen, voldoen, voleindigen, volharden, volmachten,
 volmaken, volprijzen, volstaan, voltooien, voltrekken,
 volvoeren.

Handel op dezelfde wijze met de volgende bijv. naamw.

volbloedig, volhandig, volijverig, volledig, volmondig, voltallig, volvaardig.

- Herminfred verbond zich met den arglistigen Diederik den Eerste, Chlodevechs zoon, Koning der Ruperische Franken, wiens zetel te Rheims gevestigd was; hij versprak dezen een deel van zijns broeders rijk, doch toen Baderich overwonnen, en in den strijd gesneuveld was, toonde de broedermoordenaar zich ook trouwbreukige en behield de overwonnen landen geheel voor zich. Eenige jaren later vatte Diederik, den hoon des Thuringers toch niet kunvende verkroppen, het zwaard der vergelding op, en riep zijn broeder Chlobaar, Koning der Saliërs, te Soissons rezideerende, te hulp. Herminfreds strijdkrachten schoten bij de vereenigde legers der Franken, te kort; zijne beneden werden geslagen, hij verloor land en kroon.

HOFDIJK.

1. Wanneer wordt iemand *arglistig* genoemd?
2. Wat is een *zetel*, en wat beteekent de uitdrukking: *zijn zetel ergens vestigen*?
3. Wat wil 't zeggen: iemand iets *verspreken*?
4. Is er onderscheid tusschen een *deel* en een *aandeel*?
5. Wat is een *trouwbreukige*, en welk woord heeft eene tegenovergestelde beteekenis?
6. Wat is *hoon*? en wanneer *verkropt* iemand den *hoon*, hem aangedaan?
7. Toon in zinnen aan, dat dit werkwoord *aandoen* meer dan ééne beteekenis heeft.

8. Wat heeft men te verstaan door *het zwaard der vergelding*?
9. Van welke personen zegt men, dat zij ergens *rezideeren*?
10. Is er onderscheid tusschen: De benden werden *geslagen*; en De benden werden *verslagen*?
11. Was het niet beter dat men zeide: Hij verloor *het land en de kroon*?
12. Als een vorst zijn *land* verliest, raakt hij dan niet tegelijk zijne *kroon* kwijt, en omgekeerd?

Geef eene korte verklaring van de volgende spreekwoorden, waarin de *schoenen* de hoofdrol spelen.

1. Wien de schoen past, trekke dien aan.
2. Werp geene oude schoenen weg, vóór gij nieuwe hebt.
3. Hij staat vast in zijne schoenen.
4. Ieder weet zelf het best, waar hem de schoen wringt.
5. De moed zinkt hem in de schoenen.
6. Hij loopt met den dood in de schoenen.
7. Die het langst naar zijne schoenen zoekt, is er vaak het best aan toe.

Kent gij de beide beteekenissen, die het woord *loods* heeft? Weet gij ook, waarvan dat woord in elke van die beteekenissen is afgeleid?

Noem eenige woorden, die van *man, kind, recht* en *ruim*

zijn afgeleid en maak van ieder dier afgeleide woorden een zin.

Verklaar de volgende uitdrukkingen.

Een aanzienlijke kring.	Een doodelijke haat.
Een zonnige dag.	Een zware gang.
Een zonnig leven.	Eén geldig bewijs.
Een zonnig tafereeltje.	Een kwade betaler.
Een vernuftige inval.	Een onderdanige dienaar.

Eens heette men Antwerpen, die heerlijke stad, het Tyrus van het Noorden, want na hare zusterstad Brugge de kroon ontnomen te hebben, was zij het centrum des wereldhandels geworden, en Duitschers, Denen, Franschen, Milanezen, Florentijnen, Oosterlingen, elk zijne eigene kleeding, spraak en gewoonten volgende, vereenigden zich in deze veste. De burgeroorlog had toen de wereldburgers nog niet verjaagd. — Nu, zeg ik, in de XVIIIe eeuw, zijn de straten eenzaam, en het spichtige gras — dat groene lijkkleed — schiet tusschen de straatsteenen op; want ginds aan de monding der Schelde waakt een andere reus, die zich de Bataafsche Republiek noemt, gewapend met het doodstractaat van Munster. —

AUGUST SNIEDERS, Oud en
nieuw Antwerpen.

1. Waarom werd Antwerpen het *Tyrus van het Noorden* genoemd?
2. Heeft Antwerpen nog andere zustersteden dan Brugge?
3. Antwerpen ontnam Brugge hare kroon. Wat beteekent dat?
4. Wat is een *centrum*? Wat is *wereldhandel*?
5. En wat beteekent 't nu, dat Antwerpen het centrum van den wereldhandel was? Is die stad dat nog?
6. Wanneer zegt men dat een Oosterling zijn eigene kleding, spraak en gewoonten volgt?
7. Welke beteekenis heeft hier 't woord *spraak*?
8. Wat is een *burgeroorlog*? En wat zijn *wereldburgers*?
9. Stel nog eenige woorden samen met *burger*?
10. Wat is *spichtig gras*?
11. Waarom noemt de schrijver het gras te recht een *groen lijkkleed*?
12. Droeg ons land reeds in de 18^e eeuw den naam van *Bataafsche Republiek*? of heeft het dien eerst later gekregen?
13. In welk opzicht was de Bataafsche Republiek een *reus*? In welk opzicht een *dwerg*?
14. Wat bedoelt de schrijver met *het doodstractaat van Munster*?
15. Kan men zich *wapenen* met een *tractaat*?

Lang had ze geloopt door de stad. Aan verscheiden open tafels was ze geweest, maar of men wilde er geen "getiktak" hooren, of ze vond er de plaats reeds inge-

nomen door een „troep.” Moê was ze, en ze had honger en geen cent meer in haar portemonnaye. Reeds had men haar in het kleine logement, waar ze een zolderkamertje betrok, meer dan eens om betaling gemaand, en zij kon hare rekening niet voldoen; evenmin kon zij eene plaats op den spoortrein betalen, om te beproeven of ze in eene andere stad met haar versleten gitaar en haar even versleten stem wat verdienen, of op andere wijze aan den kost komen kon.

A. ISING.

1. Wijs in het bovenstaande de bijv. naamw., bijwoorden en voegwoorden, aan.
2. Waarom zijn de woorden *getiktak* en *troep* tusschen „geplaatst”
3. Wat zijn *open tafels*?
4. Breng de werkw. *manen*, *aanmanen* en *vermanen* in goede zinnen te pas.
5. Wat is eene *versleten stem*?
6. Vorm zinnen, waarin de werkw. *innemen*, *betrekken* en *voldoen* in eene andere beteekenis voorkomen, dat in bovenstaand opstel.

Wat is de *mijn' een val!* hoe ver ben ik *versmeten!*
 Op gist'ren zat ik *hoogh*, *verzelschap*t met de pracht
 Des Priesterdoms *verwaant*, en Heeren groot van maght;
 In 't schoone midden van den *drang* der *eed'le scharen*;
Omringelt met den *stoet* van lijfwacht, en dienaren;
 Als een *vermoogen* Vorst, en van dit vrije landt

D' *uitsteekenste* persoon: en zoud deez' *gulden bandt*
 Die niet dan Graaflijk hair gewoon is te verschuilen,
 Met meenigh koninks kroon *nood*' hebben willen rûilen.

VONDEL, Alleenspraak van Graaf
 Floris, uit het Treurspel Geraardt
 van Velzen.

Verklaar de cursiefgedrukte woorden.

In welken naamval staan de zelfst. naamw. *val*, *Priesterdoms*, *Heeren*, *maght*, *scharen*, *lijfwacht*, *dienaren*, *Vorst*, *persoon*, *bandt*, *hair* en *kroon*?

Welke beteekenissen heeft 't woord *weer* in de volgende samengestelde woorden?

Weerbaar, weergalm, weerglas, weerhaak, weerkaatsen, weerkunde, weerlicht, weerloosheid, weerpijn, weerprofeet, weerschijn, weerslag, weerstuit, weerwijzel, weerzin.

1. Dit knaapje *hier* heeft den eersten prijs verdiend.
2. Die man *daar* is de weldoener zijner stad.
3. Dat dorpje *ginds* ligt onder 't geboomte verscholen.

Tot welke soort van woorden behooren in deze 3 zinnen *hier*, *daar* en *ginds*?

'k Sie dat w' *ons meestendeel* beklagen van *ons*' boden;
 Als die geern *ons* verbod, en *nood* doen *ons*' geboden,
 Maer, *dus* vertroost ick mij, siet, segh ik, *op* en *neer*,
 Wie wordt' er qualicker gedient *als* God de Heer?

C. HUIJGENS.

Tot welke soorten van woorden behooren de cursief gedrukte? Beproof dit puntedicht in proza over te brengen.

Kent gij de afleiding van 't woord *juist*?

Welk woord is *juist* in de volgende zinnen?

1. Hij kwam *juist* van pas aan.
2. Geef een *juist* en vaardig antwoord op die vraag.
3. Werd de man, die daar voorbijgaat, niet van diefstal beschuldigd? Ja, *juist*.

Heeft het woord *juist* ook trappen van vergelijking?

Hoe komen wij aan 't woord *juistement*, dat men in de volkstaal weleens hoort noemen?

Verklaar de volgende uitdrukkingen.

1. Machteloze golven.	7. Het dagelijksch leven.
2. Machteloze woede.	8. Een opgeblazen voorkomen.
3. Een vriendelijk plaatsje.	9. Een kwijnende oorlog.
4. Een gebrekkige wet.	10. De hoogere kringen.
5. Een verloren oogenblik.	11. Een ruim geweten.
6. Eene gevallen grootheid.	12. Een onbepaald vertrouwen.
-

Wanneer zegt men, dat iemand met zijn verleden gebroken heeft? En wanneer legt men daarmede een gunstig, wanneer een ongunstig getuigenis van zoo iemand af?

Geef eene korte verklaring van de volgende spreekwoorden.

1. Ieder weet zelf het best, waar hem de schoen wringt.
2. 't Is goed riemen snijden uit eens anders leër.
3. Het oog van den meester maakt de paarden vet.
4. In het land der blinden is éénoog koning.
5. Wie zal de kat de bel aanbinden?
6. Kom ik over den hond, dan kom ik over den staart ook.
7. Het tij wacht naar niemand.
8. Dat zijn ze, die het Wilhelmus blazen.

Wie niet hooren wil, moet voelen. In weerwil mijner *opiniën* over Vaderlandsliefde, vrees ik dat in mijn *gevoel* de natuur sterker zou wezen dan de leer. Ik gloei bij de gedachte een vreemdeling te zien heerschen in ons land. Misschien zou er blijken welk onderscheid er bestond tusschen de fatsoenlijke aanhangers van „voorzichtig beleid” en iemand, die zoo bar aanklaagt, waar hij zich gedreven voelt door verontwaardiging. Wie niet tevreden is met mijn schrijven: wie zich stoort aan mijn toon; wie meent dat ik de natie beledig, wie denkt z'n vaderlandsliefde te moeten toonen door mooi praten en „frasen;” wie me houdt voor een monster of voor geestig en bitter slecht; wie 't leelijk vindt dat ik bitter ben; wien ik stoorde in gestolen „rust” of in 't tellen van ducaten voor turfdragers, in z'n „binnenkamer.” Hun allen geef ik *rendez-vous* op de grens, als daar 't lamme *Heil dir im Siegerkranz* in hun hollandsche ooren zal klinken als een donderslag.

MULTATULLI.

1. Wat zijn opiniën?

2. Welke opiniën hebt gij over Vaderlandsliefde?
3. Wat beteekent 't spreekwoord: De natuur is sterker dan de leer?
4. Welke beteekenis heeft *gloeien* hier?
5. Welke beteekenissen heeft 't woord *fatsoen*?
6. Wat verstaat gij door fatsoenlijke aanhangers van „voorzichtig beleid“?
7. Wat is een *barre aanklacht*?
8. Wanneer wordt iemand *gedreven* door verontwaardiging?
9. Heeft *drijven* nog andere beteekenissen?
10. Waarom staat er achter *schrijven* een *dubbele punt*?
11. Welke beteekenis heeft 't woord *toon* hier?
12. Op welke wijze kan iemand zijne natie beledigen?
13. Wat is *mooipraten*? En wat zijn *frasen*?
14. Wanneer kan men iemand een *monster* noemen?
15. Wanneer is iemand *geestig*? Wanneer *bitter*?
16. Kan men zijne *rust stelen*?
17. Weet gij wat *rendez-vous geven* beteekent?
18. Welke *grens* heeft Multatuli hier op 't oog? Waarom niet de Belgische grens?
19. Wanneer is eene uitdrukking of een zin *lam*?
20. Waarom bezigt de schrijver in den laatsten zin met zooveel recht het woord *donderslag*?

Geef eene verklaring van de volgende uitdrukkingen.
 Een schilderachtige gevel. Een koortsige haast.
 Een landelijk feest. Een raadselachtig antwoord.

Een mager testament.	Een wellevend man.
Een geslepen advocaat.	Een stemmig gezicht.
Een bijzonder genoeg.	Een ononkoopbare rechter.
Een versleten aardigheid.	Een onopgesmukt verhaal.

Heeft 't werkwoord *afbreken* in de volgende zinnen overal dezelfde beteekenis?

1. Hij breekt een stuk van de pijp af.
 2. De oogenblikken, die ik van mijn werk kan afbreken, besteed ik aan de beoefening der letterkunde.
 3. Die jongen breekt onder 't lezen de woorden gedurig af.
 4. Hoe moet men 't woord kachel afbreken?
 5. Daar zijne hoorders 't gedurig uitschaterden van lachen, moest mijn vriend Piet zijne vertelling gedurig afbreken.
 6. Ik breek alle betrekking tusschen ons van nu aan af.
 7. Het stoomfluitje waarschuwde mij, mijn gesprek met uw broeder af te breken.
 8. „Ik heb genoeg gehoord, 't is tijd hier af te breken.”
 9. „'t Gesnik der vrouwen breekt het zwijgen af.”
 10. Dat huis wordt weldra afgebroken.
 11. Als het huis volbouwd is, breekt men de stijgers af. Welke beteekenis heeft dit spreekwoord?
-

Zijn misdaad?

Was een deugd: hij had

Het dochterken zijns vriends, die onverwacht
't Slachtoffer van des Keizers bloedplakaat
Geworden was, tot zich genomen, en —
De bloedraad, waar de Spaansche fielt Vargas
— Gebannen schurk! — het roer in handen houdt
Vond dat: bewijs van medeplichtigheid,
En vonnisde den oude man ten vure!

HOFDIJK, De vrouw van den Vrijbuiters.

1. Wat is *zijn misdaad* voor een zin?
2. *Zijn misdaad was een deugd*. Wat beteekent dat?
3. Welke is de oorspronkelijke beteekenis van 't woord *slachtoffer*? En welke beteekenis heeft 't nu?
4. Welke is de letterlijke, en welke de overdrachtelijke beteekenis van de uitdrukking: *het roer in handen houden*? En hoe is men er toe gekomen, om er die laatste beteekenis aan te geven?
5. Wat verstaat gij hier door *vond*?
6. Wanneer wordt iemand van *medeplichtigheid* aan eene misdaad beschuldigd?
7. Heeft *medeplichtigheid* ook eene gunstige beteekenis?
8. Hoe kan het dan van 't woord *plicht* afgeleid zijn?
9. Wat merkt gij op omtrent de vervoeging van *vonnissen*?
10. Geef nu nog eene verklaring van 't gebruik der teekens, die in bovenstaande verzen voorkomen.

Toon aan, dat de volgende werkwoorden verschillende beteekenissen hebben.

Breken, verzekeren, onthouden, strekken, aanbrengeu, lusten, overkomen, trekken, vatten, dienen, rekenen, aanrichten, schetsen, verkeeren, afzetten, overlaten, verstaan, opgeven, voorzien, aantrekken, aftrekken.

Beproof eens 25 woorden op te schrijven, die door hun klank de beteekenis dier woorden vrij goed weêrgeven.

Bijv. kraken, kletteren, klappen, stormen, klinken, tikken, enz.

1. Den algemeynen haet en spot
2. Hebt ge in ellendt te wachten.
3. Of overboos of al te bot
4. Zal u een yeder achten.

CAMPHUISEN.

1. Wat verstaat men door *algemeenen haet en spot*?
2. Uit hoevele en welke voeten bestaat dit 1^e vers?
3. Welk woord is *of* in het 3^e vers?
4. Wat beteekent *bot* hier, en welk woord is het dus?
5. Wil *achten* hier zeggen: achting bewijzen?
6. Welk woord is *al* hier? En *te*?

Welke beteekenis heeft 't woord *figuur* in de volgende zinnen?

1. Teeken deze *figuur* eens.
2. In de taal bedient men zich ook van *figuren*.

3. Hij maakte op de vergadering een gek *figuur*.
4. Mijn goede neef was met zijne *figuur* verlegen.

Kan iemand *kennis* bezitten zonder *beschaafd* te zijn?

Kan iemand *beschaafd* zijn, zonder *kennis* te bezitten?

Vanwaar zou de beteekenis van 't woord *beschaafd* afkomstig zijn?

Thans verlaten wij Azië, om ons naar het derde zoogenaamde Werelddeel, naar Afrika, te begeven. Dit is van oudsher, als een vaderland, niet alleen van dierlijke gedochten, die den mensch, hetzij door roofzieken klauw of tand nadeelig zijn, maar ook van menschen, wreeder dan die dieren, befaamd geworden. — — En in der daad, de onpartijdige Aardrijks- en Geschiedonderzoeker moet zijn zegel hangen aan dit nadeelig contrast tusschen Afrika en het overige gedeelte der aarde.

N. G. VAN KAMPEN.

1. Waarom noemt v. K. Afrika het derde zoogenaamde werelddeel?
2. Welke beteekenis heeft het woord *oudsher*?
3. Wat zijn *dierlijke*, wat *menschelijke gedochten*?
4. Verklaar de woorden *roofziek*, *spilziek*.
5. Wat beteekent de uitdrukking: *Zijn zegel ergens aanhangen*, en hoe komt men er aan?
6. Wat is een *contrast*?

Vorm zinnen, waarin onderstaande zelfst. naamw. zonder lidwoord kunnen voorkomen.

Geluk, roof, gewoonte, geduld, buit, bloed, vrouw en kinderen, adem, nacht en dag, lijf en ziel, hemel en aarde, brood, wijn, garen, verzen, gras, zee, strand, wind en storm.

Mijn broeder kent hem even goed als ik.

Wij stellen in die zaak veel belang.

Ik hoop u morgen een bezoek te brengen.

De dokter verklaarde die ziekte voor hoogst gevaarlijk.

Plaats in bovenstaande zinnen het woord *althans* achtereenvolgens achter de cursief gedrukte woorden, en geef de verschillende beteekenissen op, die de zinnen daardoor verkrijgen. —

Zins- en woordontleding.

1. Over het geheel lag een waas van deftigheid en kilheid, waardoor het gevoel pijnlijk werd aangedaan.
 2. Wat zouden de menschen zeggen, als zij getuige waren van zulk een gedrag?
 3. Deze daad was ik mij zelve en mijne waardigheid als Koning verschuldigd.
 4. Dit kapitaal werpt juist zooveel renten af, dat een spaarzaam gezin zonder zorg daarvan leven kan.
-

Met zijn vuilen valen *tulband* en zijn verkleurde *kaftan*, die alle *nuances* van groen vertoonde, zat hij in den hoek van den *waggon*. Onbewegelijk zat hij daar, in eene houding zoo bevallig en waardig, dat men zijn versleten kleding vergat. Zijn hoog *gewelfd* voorhoofd, zijn prachtige baard, zijne dunne, gesloten lippen, zijn groot, *donker* oog, dat zoo *doordringend* maar kalm rustte op zijne medereizigers, zijne slanke gestalte, zijne *gebronsde* gelaatskleur, alles was schoon. Niemand hield de waarde van menschen zoo goed op als hij.

G. KELLER, En païjs de connaissance.

Verklaar de cursief gedrukte woorden en wijs de bijv. nw. en bijwoorden aan.

-
1. Het bloed sprong hem uit neus en ooren.
 2. Het lid van de kan viel hem op den neus.
 3. Die onvoorzichtigheid kwam hem duur te staan.
 4. Wat hij ook deed, alles liep hem tegen.
 5. Hem, die zijne ouders veracht, kan het niet wel gaan.
 6. Wel hem, die zijne ouders eert en lief heeft.
 7. Lachende kwam zijn zoontje hem te gemoet.

In welken naamval staat 't woord *hem* in bovenstaande zinnen? Ontleed den 4^{en} zin.

Geef eene verklaring van de volgende uitdrukkingen.

Een beproefd vriend.	Een fleemende groet.
Gespannen aandacht.	Een onheilspellende blik.

Een hooge afkomst.	Een gluipende blik.
Een lage daad.	Het stoffelijk overschot.
Een grijnzende lach.	Een gemaakte lach.

Geef het onderscheid op tusschen :

domheid	en onkunde.	heerschen	en besturen.
verstand	„ wijsheid.	misslag	„ misdaad.
hooren	„ verstaan.	vrees	„ angst.
meenen	„ gelooven.	hopen	„ verwachten.
achting	„ eerbied.	hooren	„ luisteren.
levend	„ levendig	zorg	„ verdriet.
loopen	„ gaan.	foppen	„ bedriegen.
zien	„ beschouwen.	voelen	„ tasten.
dragen	„ torschen.	fort	„ vesting.
stok	„ staaf.	dicht	„ gesloten.
dampkring	„ lucht.	plotseling	„ onverwacht.
	laster	en kwaadsprekendheid.	
	eigenliefde	„ eigenwaarde.	
	bijgeloovigheid	„ lichtgeloovigheid.	

Staat gij naar beter staat? Hoe? wilt gij zijn verheven

Tot hooger, die in 't laag u zoo te buiten gaat?

Sta af dan van uw doen, 't welk in niets goeds bestaat;

Sta laatst naar beter staat, sta eerst naar beter leven.

H. BRUNO.

Breng bovenstaande verzen in proza over, wijs de zelfst.

naamw. aan, breng die in 't meervoud, en voeg er bij, in welken naamval ze staan.

Gelijk zoo dacht ik weer deez' dag *in 't niet verdween*
 Dus snellen jaar op jaar en eeuw bij eeuwen heen
 Als in *een peilloos graf* met al hun *glans* bedolven
Geslachten rezen en verzonken als de golven
 Des Oceaans de wind speelt met *hun stof* 't gebeent'
 Der vad'ren *zoek geraakt* met heel hun grafgesteent'
 Is voor des *naneefs* voet een *speelbal* stilte en duister
 Vervangen praal en pracht bedekken vroegren luister
 Waar eens *een trotsche stad* met haar paleizen stond
 Daar drijft de landman thans *het kouter* door den grond
 En eenzaam ruischt het koeltje in gindsche korenhalmen
 Waar vroeger drok gewoel de straten deed weërgalmen.

LULOFS.

Plaats in bovenstaand fragment de teekens en verklaar de aangewezen woorden en uitdrukkingen.

Merkt gij ook iets eigenaardigs op in de volgende woorden, als gij daarbij op hunne beteekenis let, en ze hardop uitspreekt?

Schreeuwen, krijschen, bulderen, donderen, knarsen, verpletteren, daveren, barsten, dwarrelen, gieren, vermoorden, rammelen, ratelen, persen, heks, fielt, — vloeien, vlieten, zoet, lief, weenen, moe, duifje, lammetje, bloempje, zoel, wiegelen.

Schoone zeden, sonder hooghe moet,
 Luttel spreken, ende dat selve goet,
 Te tijde gheven ende nemen,
 Drecht ('t Recht) hanthieren ende vredelijck leven,
 Ende metten goeden ommeghaen,
 Niet antwoorden vreemde daden,
 Vreckheyt ende ghiericheyt versmaden,
 Ende oock te maten connen verdraghen,
 In noode bijstaen zine maghen,
 Die deze poincten vast houden can
 Is gherekent een wijs man.

Zoudt gij bovenstaande verzen kunnen verklaren?

Ik heb eens een man of heer zoo wat gekend, daarvoor zegt men met een algemeenen term, eene veiligheidsklep, ik heb hem *gezien*, die nog al menige behendige schurkenstreek bedreef, die anderen wist op te lichten, hen lichter maakte aan geld en goed, en zelf zwaarder werd, ook naar den vleesche: omdat hij het vleesch, dat anderen toekwam, tot zijn eigen vleesch wist te maken en dat opat; — die man was nog al aanzienlijk geworden, en zag er goed uit, ook in zijne woning zag het er best uit; — hij kwam goed voort in de wereld, — hij had vrienden, en dus natuurlijk een wijnkelder, en eene goede beste tafel, ook puike sigaren, en kon menigeen voort-helpen, die in den brand zat — en hij was overal welkom, en ik heb met deze eigene ooren, ter wederzijden van mijn hoofd geplaatst, gehoord, dat men dien heer — noemde —

een „knap man” — dikwerf zeide men: „hij heeft er zich knap doorheen geslagen.” —

LUBLINK WEDDIK, Over „Knappe menschen.”

1. Welke beteekenis heeft hier 't woord *term*?
2. En wat is nu een *algemeene term*?
3. Wat is eene *veiligheidsklep*? En hoe komt dat woord hier te pas?
4. Van welk woord is *behendig* afgeleid? Wat beteekent het?
5. Wat verstaat men door *streek* in *schurkenstreek*? En in *landstreek*?
6. *Iemand oplichten*, — wat is dat?
7. Wanneer zegt men dat het iemand *naar den vleesche* gaat?
8. In welken naamval staat hier het woord *vleesch*? Kent gij meer dergelijke uitdrukkingen?
9. Wanneer gebruikt men het voegwoord *dus*?
10. Is elk, die vrienden heeft, ook in het bezit van een wijnkelder?
11. Wat zou de schrijver daar dan meê bedoelen?
12. Wanneer zegt men, dat iemand *eene goede, beste tafel* heeft?
13. Welke figuur is hier gebruikt?
14. Wanneer *helpt* men anderen voort?
15. Wat beteekent de uitdrukking: *in den brand zitten*?
16. Waarom staat 't woord *noemde* hier tusschen aandachtsteekens?
17. *Hij heeft er zich knap doorheen geslagen*. Wat wil dit zeggen?

Vorm zinnen, waarin de woorden *inkomen*, *voorkomen* en *onderkomen* eerst als *werkwoorden*, en daarna als *zelfst. naamw.* gebruikt worden.

Wanneer zegt men dat iemand in oprechtheid wandelt, dat zijne pogingen schipbreuk lijden, dat zijn vlieger opgaat, dat hij zijne fortuin met voeten schopt, dat hij een slaaf is van zijne hartstochten, dat hij een vreemdeling is in zijn eigen huis, dat het ongeluk hem vervolgt?

Jan heeft zijn appetijt verloren arme Jan
 Die voor tien eten kon nu niet voor een en kan
 Verloren appetijt zoo iemand u vindt leggen
 Die arm is ik moet zeggen
 't Is een verloren man

C. HUIJGENS.

1. Plaats in dit punt dicht de teekens.
 2. Kent gij de afleiding van het woord *appetijt*?
 3. In hoe vele betekenissen komt 't woord *verloren* hier voor?
 4. Hebt gij ook eene taalfout opgemerkt?
-

Welk woord is *zoo* in de volgende zinnen?

1. *Zoo* moet gij die vraag niet beantwoorden.
2. *Zoo* mijn vader komen kan, zal hij u daarvan kennisgeven.

3. Houd u maar *zoo* dom niet.
4. Wacht nog een oogenblik: ik kom *zoo*.
5. Piet bracht eene aardige *zoo* visch te huis.

Wat kan de dichter Spiegel bedoeld hebben, wanneer hij zegt:

„Het kiezen en verkiezen is een groot verscheel.”?

Ofschoon een van de jammerlijkste episodē uit de geschiedenis der menschheid, is toch de tijd van Lodewijk XV een van groot zedelijk gewicht, doordien hij aanschouwelijk maakt hoe onvermogen het willekeurig gezag is om de rampen, die het heeft teweeggebracht, te verhelpen, hoe op het verval van zedelijke en godsdienstige beginselen wanorde en bederf volgen, en hoe de zegepraal van baatzuchtige en onedele eerzucht door vernedering gewroken wordt. De mededeelingen uit dien tijd zijn onlangs vermeerderd met tal van nieuwe bescheiden, die de lessen, welke er uit te trekken zijn, nog meerder gewicht bijzetten.

Wetensch. Bladen, 1867.

1. Wat verstaat men door eene *episode uit de geschiedenis*?
2. Zijn er nog andere geschiedenissen dan de geschiedenis der *menschheid*?
3. Doet *heid* in menschheid denzelfden dienst als in *menschelijkheid*?

4. Wat is *zedelijk gewicht*? En welke synoniemen heeft 't woord *gewicht* in deze beteekenis?
5. Wanneer wordt iets *aanschouwelijk* gemaakt?
6. Welke beteekenissen heeft 't woord *gezag*? En wat is *willekeurig gezag*? Is *gezag* afgeleid van *zien* of van *zeggen*?
7. Liget in *verhelpen* ook de beteekenis van *hulp verschaffen* opgesloten?
8. Wat beteekent *verval* hier? En wat verstaat gij door 't *verval* eener *rivier*, en door 't *verval* eener *dienstmeid*?
9. Welke beteekenissen heeft 't woord *beginselen*? *Beginfels* en *beginselen* der rekenkunde, is dat hetzelfde?
10. Bestaat er ook *onbaatzuchtige* en *edele eerzucht*?
11. Welk woord is *bescheiden* hier? Kan het ook *werkw.* *bijv. naamw.* of *bijwoord* zijn? Toon dat aan.
12. Wanneer gebruikt men *meer*, wanneer *meerder*?
13. Welke synoniemen heeft *bijzetten*? Kan *bijzetten* ook iets anders beteekenen?

Verklaar de volgende uitdrukkingen en breng ze in goede zinnen te pas.

1. Onschuldige vermaken.	6. Een gevallen besluit.
2. Een onbuigzame wil.	7. Een vaste hand.
3. De uitdrukkelijke wil.	8. Een edele toorn.
4. Een blind vertrouwen.	9. Een ijdele poging.
5. Blinde luiken.	10. Een ijdel mensch.
-

Deel ten slotte uwe op — en aanmerkingen op het volgende mede.

1. De Ruiter bracht het ver in de wereld; dat had hij te wijten aan zijn moed, zijne kennis en bekwaamheden.
2. Die brave man heeft veel te lijden gehad door de achting en liefde, die men hem verleende.
3. Ik heb eenig medelijden met den armen Klaas; immers hij heeft het aan zijne spilzucht en dronkenschap te danken, dat hij thans met vrouw en met kinderen gebrek lijdt.
4. In deze onze 19de eeuw speelt de stoom en electriciteit geen onbeduidende rol.
5. Mijn neef Hendrik is toch een nieuwsgierige jongen: nooit of nimmer laat hij eene gelegenheid om iets goeds en nuttig te kunnen leeren, ongebruikt verloren gaan.
6. Opperuimd en vroolijk verscheen Adriaan voor zijnen vader; want ofschoon hij zich zijner onschuld volkomen onbewust was, vreesde hij toch zeer, dat hij hem voor den schuldige zou houden.
7. De wereld wil bedrogen zijn: laten wij haar dus bedriegen.
8. Het plan, dat hij met zooveel juistheid en nauwkeurigheid geraamd had, stortte reeds bij het eerste begin der uitvoering in duigen.
9. De eerlijke Gerrit, die nu reeds gedurende den gezegenden leeftijd van vijftig jaren onze familie eerlijk en trouw gediend heeft, zal op zijn ouden

dag de rust genieten, waarop hij met eenig recht aanspraak zou kunnen maken.

10. Bij gelegenheid van 's Koningins verjaardag was de gansche stad in feestdos gedoken. Van alle openbare en eene aanzienlijke hoeveelheid particuliere woningen wapperde de Hollandsche en de Oranjevlag broederlijk naast elkander. Door de grachten en langs de straten bewoog zich in alle stilte een juichende menigte, die voor het gebotw, waarin de burgervader zijne residentie in houdt, een driewerf Oranje boven! liet hooren.
11. In weerwil van de welmeenende waarschuwingen zijns ouderen vaders, begaf Cornelis zich toch geenszins op het ijs, dat nog zwak en broos was. Wat wonder, dat hij er dan ook terstond doorviel, en niet dan met de grootste moeite werd uitgehaald. Het voorbeeld van Cornelis leert ons, dat een gehoorzaam kind van zijne ouders bemind wordt en tot eene bron van vreugde van hen verstrekt.

12. Wij leven vrij, wij leven blij

Op Neêrlandsch dierbren grond!

zong de vaderlanschlievende dichter. Maar om op dien dierbren grond vrij en blij te kunnen blijven leven is het niet onnoodig, dat wij dien grond, dat land, dat vaderland, dat zoovele groote, edele en beroemde mannen en vrouwen heeft voortgebracht, dat den worstelstrijd met het koninkrijk Spanje dorst aan te vangen en te eindigen, dat zegenvierend uit dien strijd te voorschijn kwam, dat daarna aan

het machtige keizerrijk Frankrijk en vervolgens aan het vermogende Engeland de wet stelde en dat eindelijk op de bergen van Waterloo's vlakten getoond had, dat het niet geheel en al was ontaard van den moed en beleid der doorluchtige voorvaders, bemiunen en liefhebben en dat elk en een iegelijk onzer alle mogelijke en wetteloze pogingen aanwend, omdat vaderland groot en bij de bureu ontzien te maken.

13. Was de uitvinding van de kunst om boeken te kunnen drukken niet ontdekt geworden door L. J. Koster te Haarlem, dan twijfel ik niet, of gij, mijne vrienden! zoudt nog omdwalen in eene zee van onkundè, onwetendheid en domheid. Gelukkig voor ons Nederlanders evenwel, heeft de boekdrukkunst overal verlichting en beschaving doen plaats maken voor ruwheid en woestheid. Stelt dit groote voorrecht, dat gij boven zooveel duizenden uwer land- en tijdgenooten geniet op hoogen prijs. En dat doet gij, wanneer gij er gedurig naar tracht om uw verstand te ontwikkelen en uw hart te vormen en op te vullen met al wat waar is en schoon en goed. Er zijn een grooten overvloed van boeken die u in het verkrijgen van dat, gaarne de behulpzame hand bieden willen, die voor een klein weinig gelds mogelijk wel te verkrijgen zijn.

Beknopt, en zooveel mogelijk volledig

ZAKWOORDENBOEKJE

VOOR DE NEDERLANDSCHE TAAL,

volgens de spelling, aangenomen voor het „Woordenboek der Nederlandsche taal”, vermeerderd met de meest gebruikelijke bastaardwoorden en kunsttermen, en nauwkeurige aanduiding van den klemtoon dier woorden.

DOOR

D. W. BOSCH Dz.

Vierde druk. — Prijs f 0.90.

„Dit woordenboekje, sinds lang in Holland algemeen bekend en ruim verspreid, is met veel zorg en nauwgezetheid opgesteld. De in den tekst gelaste aanmerkingen zijn van het hoogste nut en ter gepaste plaatse opgegeven.”

Le Progrès.

BEKNOPTA SCHOOLWOORDENBOEKJE

VOOR DE NEDERLANDSCHE TAAL,

volgens de spelling aangenomen voor het „Woordenboek der Nederlandsche taal”.

DOOR

D. W. BOSCH Dz.

Prijs 40 Cents.

Dit Schoolwoordenboekje, een uittreksel uit bovenstaand, bevat de zelfstandige naamwoorden met nauwkeurige aanduiding van geslacht en verbuiging, benevens die woorden, welke in spelling of vervoeging eenige moeilijkheid opleveren.

125

99

